ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΒΥΡΩΝ

ΒΥΡΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΟΔΟΣ ΑΙΟΛΟΥ ΑΡΙΘ. 1.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΤΟΣ Δ'—ΤΟΜΟΣ Ε'.—ΦΥΛΛΟΝ 13.
1 ΜΑΙΟΥ 1880.

ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ ΤΙΜΑΤΑΙ ΛΕΠΤΩΝ 20.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Εἰδοποίησις τῆς Διευθύνσεως τοῦ Περιοδικοῦ. —Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ Ν. Χαλικιοπούλου καθηγητοῦ (συνέχεια). - Περὶ Σωμασκίας ὑπὸ Σπ. Μπαλάνου καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ (συνέχεια).—Περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν Σινῶν (Κινέζων) ὑπὸ Ἀρ. Κ Σπαθάκη καθηγητοῦ (συνέχεια). — Ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν πρεπῃ νὰ εἰσαχθῇ ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὑπὸ Π. Π. Οἰκονόμου καθηγητοῦ τοῦ διδασκαλείου.—Μελέτη ἐπὶ τοῦ παντὸς ἢ τοῦ ἀνάρχου καὶ ἀτελευτήτου κόσμου ὑπὸ Ἀνδρ. Οἰκονομοπούλου διδάκτορος τῶν Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν (συνέχεια).—Ἀρχαὶ περὶ τῶν περὶ θείου δοξασιῶν παρ' Ἕλλησι καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτῶν ἀρίοις λαοῖς ὑπὸ Π. Ἰασεμίδου καθηγητοῦ (σονέχεια). - Εὐεργετικότης ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Χαρίση Πουλίου καθηγητοῦ.—Ποίημα Ἐμ. Στρατουδάκη.—Βιβλ. Δελτίον.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ.

Λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσῃ τοὺς ἁπανταχοῦ συνδρομητὰς αὐτοῦ τοῦ τε Ἐσωτερικοῦ καὶ Ἐξωτερικοῦ ἤδη, ὅτε πλησιάζει νὰ λήξῃ τὸ Δ'. ἔτος τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, νὰ πληρώσωσι τὴν ἑαυτῶν συνδρομὴν πρὸς τοὺς κατὰ τόπους ἀνταποκριτὰς τῆς διευθύνσεως ἢ, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν ἀνταποκριταὶ, νὰ πέμψωσιν ἀπ' εὐθείας τὴν συνδρομήν των πρὸς τὸν ταμίαν τῆς Ἐπιτροπῆς Κύριον Παναγῆν Ῥαζῆν διευθυντὴν Ἐκπαιδευτηρίου ἐντὸς ἐπιστολῆς ἐπὶ συστάσει. Δηλοῖ δὲ συγχρόνως ἡ διεύθυνσις εἰς τοὺς κυρίους ἐκείνους, οἵτινες κατόπιν ἑορτῆς ἐπέστρεψαν ἢ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐπιστρέφωσι φυλλάδιά τινα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀποτίσεως τῆς συνδρομῆς των, ὅτι τὰ φυλλάδια ταῦτα εἶναι ἀπαράδεκτα καὶ θεωρεῖ τούτους ὑπευθύνους εἰς τὴν πληρωμὴν, διότι ἠδύναντο κάλλιστα οἱ Κύριοι οὗτοι, ἐὰν δὲν ἐπεθύμουν νὰ δεχθῶσι τὸ περιοδικὸν, νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐξ ἀρχῆς τοῦ Δ'. ἔτους εἴτε τὸ Α'. εἴτε καὶ τὸ Β' φυλλάδιον καὶ οὐχὶ ἤδη, ὅτε πλησιάζει νὰ λήξῃ τὸ Δ'. ἔτος. Ἄλλως ἡ διεύθυνσις εἶναι ἠναγκασμένη νὰ ζητήσῃ τὰς συνδρομὰς ταύτας δι' ἄλλης ὁδοῦ, ὅπερ δὲν ἐπιθυμεῖ.

(Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Διευθύνσεως).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ὑπὸ

ΤΑΦΕΛΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Κάτοικοι τῆς πόλεως.

(Συνέχεια ἴδε ἀριθ. 11)

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὸ ὄνομα τῆς Θεσσαλονίκης μᾶλλον ἢ πρὶν ἠκούετο. Ταύτην καὶ τὴν Κασσάνδρειαν ἐπιφανεῖς πόλεις, λέγει ὁ Λίβιος ἐν βιβλ. 45,30 λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου τὰ τῆς Μακεδονίας διέποντος. Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν ποία ἡ ἀληθὴς τῆς ἡμετέρας πόλεως κατάστασις ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μακεδονικοῦ Βασιλείου. Καὶ δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν ταύτην ἐκ μόνης τῆς εὐπορίας τῆς πόλεως καὶ τῆς θαυμαστῆς εὐφορίας τῶν ἀγρῶν: δέον νὰ σταθμίσωμεν τὴν θέσιν αὐτῆς, τὸν λιμένα, τὸν κόλπον, ἐξ οὗ, εἰ μὴ ἀπατῶμαι, ἐξαρτᾶται πᾶσα ἡ τῆς Θεσσαλονίκης ἱστορία· ὥστε ὀλίγον σφάλλονται οἱ λέγοντες τὴν Θεσσαλονίκην καταστᾶσαν κυρίαν τοῦ Μακεδονικοῦ πελάγους ἐκ φύσεως. Τοῦτο ἀκριβέστερον ἐξετάζει τὸ γεωγραφικὸν μέρος τῆς συγγραφῆς (σελ. 208—221). Ἀλλ' ἂς θεωρήσωμέν τινα περὶ τοῦ λιμένος τῆς πόλεως, ὅστις δὲν μνημονεύεται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Φιλίππου τοῦ πατρὸς τοῦ Περσέως, (Λιβ. 40,4) ἔνθα ὁ μνημονευθεὶς λιμὴν ὤφειλε νὰ ἦναι τῆς πόλεως Αἰνείας, οὐχὶ τῆς Θεσσαλονίκης)· ἀλλ' εἰς τὸ μέρος τῆς Μακεδ. ἱστορίας, τὸ ἀφορῶν τὸν Περσέα, τὸν υἱὸν τοῦ Φιλίππου. Παρατηρητέος ὁ Λίβιος 44,10. Ὁ Περσεὺς ἐν τούτοις ἐκ τοῦ φόβου ἐκείνου, ἐξ οὗ ἐξεπλάγη, ἀναθαρρήσας, ἵνα μὴ συμβῇ κακόν τι τῇ ἐπικρατείᾳ του, ἀφοῦ τὸν θησαυρὸν λυπούμενος ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Πέλλας, διέταξε νὰ καῶσι τὰ νεώρια τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Λιβίου τοῦτο τοὐλάχιστον αὐτοματεὶ κατανοεῖται, ὅτι τὸ πρῶτον νεώριον τῶν Μακεδόνων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτον ἡ Θεσσαλονίκη, ἀφ' οὗ οὐδὲν ἕτερον νεώριον τοῦ βασιλείου τούτου μνημονεύεται οὐδαμοῦ· ὤφειλον δὲ τοῦτο οἱ Μακεδόνες εἰς τὸν λιμένα, ὃν τὸν τέταρτον αἰῶνα μ. Χ. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ὡς μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει καὶ Ζώσιμος ἱστορ. 2,22: διανείμας δὲ τούτους (αἰχμαλώτους Γότθους) ταῖς πόλεσιν, ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἐχώρει (ἔτος 322) καὶ τὸν ἐν ταύτῃ λιμένα, πρότερον οὐκ ὄντα, κατασκευάσας ἐπὶ τὸν πρὸς Λικίνιον αὖθις παρεσκευάζετο πόλεμον. Καὶ τριηκόντοροι μὲν εἰς διακοσίους κατεσκευάσθησαν, ναῦς δὲ φορτίδες συνήχθησαν πλέον ἢ δυσχίλιαι· πεζὸς δὲ στρατὸς εἰς δώδεκα μυριάδας. Ἡ ναῦς καὶ ἵππος μυρία. Ὅτι στόλος, τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀθροισθεὶς εἰς Πειραιᾶ, λιμένα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ πρῶτον εἰσῆλθεν, ἀναφέρει ὁ Ζώσιμος· οὗτος, ἐγκαταλείψας τὸν Πειραιᾶ, ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν ἔπειτα εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. Παραβ. τὸν αὐτὸν ἐν προμνησθ. χωρ. κεφ. 23. Ἐν τούτοις ἀνήκουστον τῷ ὄντι ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Ζωναρᾶς διηγεῖται, ὅτι λιμὴν Θεσσαλ. πρὶν δὲν ὑπῆρχεν, ὅπερ φαίνεται θαυμαστὸν καὶ τῷ Κελλαρίῳ (Notit orb ant. Ed. Schvartz r. 1, σ. 480 nott πάντοτε πόλις πλουσιωτάτη εἶχεν ἴδιον λιμένα φυσικόν, ὅστις ἂν διὰ τῆς τέχνης ἐβελτιώθη ἡ ἀρχαιοτέρα ἱστορία δὲν ἀναφέρει. Ἀλλὰ τὸ νεώριον τῶν Μακεδόνων ἐν Θεσσαλονίκῃ (Λίβιος 44,10) αἴρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν ὅτι καὶ ἀρχαιόθεν ἐλήφθη φροντὶς διὰ τὸν λιμένα. Μ' ὅλον ὅτι ὁμολογεῖται, ὅτι πιθανὸν ἐν τῷ διαστήματι τῶν πέντε αἰώνων ἀπὸ τοῦ Περσέως μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου ὅτι παραμελήθη ὁ λιμὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὧν ὁ στόλος συνήθως βεβαιοῦται ὅτι τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας παρέπλει. Ἑπομένως τὰ ναυτικὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἔμενον εἰς μόνην τῶν ἐμπόρων καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν ἐπιμέλειαν.

Τοῦ Ἀνδρίσκου ἡ ἀποστασία φόβον ἐν ἀρχῇ ἐμποιήσασα, εἶτα καταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μετέλλου (π. Χ. 149) ὑπεδούλωσε τὴν Μακεδονίαν (Φλωρ. 2,14), ἀφῃρέθη ἡ ἐναπολειφθεῖσα ἐλευθερία ἀπὸ τὸν λαὸν, καὶ ἀνθύπατοι μετὰ ἀνωτάτης ἐξουσίας ἐστάλησαν ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, οἵτινες τὰ πάντα διέταξαν ὅμοια πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας. Ἤδη εὐκόλως συνέβη, ὥστε μεταξὺ τῶν πόλεων, ὧν ὁ Παῦλος Αἰμίλιος μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὑποταγὴν τοῦ Βασιλείου ἦρχεν (Λιβ. 45,29·), μία ἠρέμα ὑπερέβη τὰς λοιπὰς καὶ αὕτη ὁμολογουμένως εἶνε ἡ Θεσσαλονίκη. Ἡ νέα τάξις τῶν πραγμάτων κατέστησε τὴν ἡμετέραν πόλιν καὶ διὰ τὴν τοποθεσίαν καὶ δι' ἄλλα φυσικὰ πλεονεκτήματα θαυμασίως προέχουσαν, ἐὰν δὲ μὴ πρωτεύουσαν ὅλης τῆς Μακεδονικῆς ἐπαρχίας ὅμως ἐπιφανεστάτην ἁπασῶν καὶ πλουσιωτάτην, ὅπερ μαρτυρεῖ τὸ χωρίον τοῦ Θεσσαλονικέως Ἀντιπάτρου ἐπὶ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως· (Ἀνθ. ἑλλ. Λειψ. τ. 2 σελ. 98, Ἑπομ. 14), ὑφ' οὗ ποιητοῦ ἡ Θεσσαλονίκη ἡ μήτηρ πάσης Μακεδονίης λέγεται, καίτοι ἡ ὀνομασία Μητροπόλεως συνηθεστάτη ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν Θεσσαλονικέων, φαίνεται ὅτι ὀφείλεται εἰς χρόνον μεταγενέστερον.

Ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον τοῦ Κικέρωνος ἐξορίστου ὄντος (π. Χ. 58) ἐξ αὐτοῦ τοῦ ῥήτορος μανθάνομεν (orat. pro planl. 41).

Μείζων ἦτον ἡ ἰσχὺς τῆς πόλεως ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου (π. Χ. 49,48) τοῦ μεταξὺ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ Πομπηίου γενομένου. Δίων Κάσσιος 41,20 : Οἵτε γὰρ ὕπατοι, πρὶν ἐκπλεῦν, καὶ ἐκεῖνος (Πομπήϊος) ἄτε ἀντὶ ὑπάτων ἄρχων, πάντας αὐτοὺς ἐκέλευσαν εἰς Θεσσαλονίκην ἀκολουθῆσαι, ὡς τοῦ μὲν Ἄστεος πρὸς πολεμίων τινῶν ἐχομένου, αὐτοὶ δὲ ἥ τε Γερουσία ὄντες, καὶ τὸ τῆς πολιτείας πρόσχημα, ὅπου ποτ' ὤσιν ἔχοντες». Τῷ ὄντι ἡ Θεσσαλονίκη ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὑπῆρξεν ἡ ἕδρα τῶν Πομπηϊανῶν καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, καὶ ὁ πόλεμος ἐξ ἐκείνης τῆς πόλεως (π. Χ. 49,48), καίτοι ἀμελέστερον, προπαρασκευάσθη, Παραβ. Διον. Κάσσιον, 41, 43,44.

Ἕπεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τοῦ Βρούτου καὶ Κασσίου ἀφ' ἑνὸς, καὶ τοῦ Ἀντωνίου καὶ Αὐγούστου (ὀκταβιανοῦ) ἀφ' ἑτέρου μετὰ μεγάλης ἑκατέρωθεν μανίας ἐν Μακεδονίᾳ γενόμενος (π. χ. 42) ἡ ἡμετέρα πόλις, ὡς ἡ Λακεδαίμων προσετέθη εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ, ὅπερ ἐνοεῖται ἐκ τοῦ Πλουτάρχου Βίου τοῦ Βρούτου κεφ. 46: Ἐκ τούτων μὲν . . . ὑπέσχετο (Βροῦτος εἰς τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην) καλῶς ἀγωνισμένης δύο πόλεις εἰς ἀφπαγὴν καὶ ὠφέλειαν ἀνήσειν Θεσσαλονίκην καὶ Λακεδαίμονα· προσθέτει ὁ Πλούταρχος Προμ. χωρ. ὅτι αὕτη μόνη ὑπῆρξεν ἡ περιαφθεῖσα κηλὶς τῷ ἀδικοφθόρῳ βίῳ τοῦ Βρούτου ἀνεπίδεκτος ἀπολογίας· ἀλλὰ ἐντὸς δικαίου τινὸς ἔπραξε τοῦτο ὁ Βροῦτος, ἐπειδὴ ἐπαρχία αὐτοῦ ἦτον ἡ Μακεδονία, (Ἀππιανὸς Ἰλλυρ. 13, πόλεμος ἐμφυλ. 3, 2, 63. 9, 57. 58. 75.) καίτοι διὰ τοῦ Ἀντωνίου ἀποσπασθεῖσα) Αππιαν. Ἐμφυλ. πολ. 3, 8. 4, 57.) αὐτὸς δ' ὁ Ἀππιανὸς (πολ. ἐμφυλ. 4, 118.) ὅλην τὴν περὶ ὑποσχεσθείσης εἰς τοὺς στρατιώτας διαρπαγῆς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ Λακεδαίμονος διήγησιν φαίνεται, ὅτι ἀμφίβολον θεωρεῖ ἢ ἄκριτον ἀφίνει διὰ τῶν ἑξῆς. «Δοκεῖ δέ τισιν καὶ Λακεδαίμονα καὶ Θεσσαλονίκην εἰς ἁρπαγὴν δώσειν αὐτοῖς ὑποσχέσθαι». Διὰ τοῦ χωρίου τούτου νομίζω, ὅτι κυρίως ἐννοεῖ τὸν Πλούταρχον. Ὅσοι δὲ ταύτην τὴν διήγησιν, ὡς ἄλλα δι' ὀλίγων ἐν τοῖς προλεγομένοις των εἰς τὰς πρὸς Θεσσαλονεῖς ἐπιστολὰς τοῦ ἀπ. Παύλου συνεθίζουσι νὰ προτάττωσιν, ὡς μαρτυρίαν τρόπον τινὰ τῆς εὐπορίας τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἂς μὴ λησμονήσωσι τὴν μετ' αὐτὴν ἀνημονευθεῖσαν Λακεδαίμονα, πόλιν οὐ πλουσίαν καὶ λίαν ἀπὸ τῶν Φιλίππων ἀπέχουσαν. Βροῦτος ὁ αὐτοκράτωρ (ἐὰν ἀληθῆ διηγοῦνται οἱ τῆς Ῥωμ. ἱστορ. συγγραφεῖς) ἀμφοτέρας ταύτας τὰς πόλεις ὄχι μόνον πρὸς ὠφέλειαν τῶν οἰκείων βουλευόμενος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν τῶν πόλεων ἐπέτρεψε νὰ διαρπαγῶσιν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἤλπιζον μέγα συμφέρον ἐκ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν κατοίκων καὶ τῆς πωλήσεως αὐτῶν. Κέρδος ὅμως μέγα δὲν προέκυψεν· διότι ἐλεεινῶς τότε ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ὅλη ἡ Μακεδονία ἐξηντλήθη, καθὼς ἐκ τοῦ Ἀππιανοῦ καὶ Πλουτάρχου μανθάνομεν. Περὶ τοῦ πρὸ τούτων τῶν πολέμων χρόνου ἰδ. Λόγον Κικέρ. κατὰ Λευκίου Πίσωνος. 17, 34, 35.

Κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῆς Μακεδονίας ἦγε τὸν δεύτερον αἰῶνα τῆς μετὰ τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ἀνδρίσκου ἀπολεσθείσης ἐλευθερίας. Σωτήριον δὲ τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ὑπῆρξεν τὸ νὰ ταχθῇ εἰς τὴν μερίδα τοῦ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ. Διότι ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος λέγει αὐτὴν ἐλευθέραν. Φ. Ἱ. 4, 10. (17). Ἀφ' οὗ ἀποδείξω ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ὅτι ἐγένετό ποτε αὐτῇ χάρις, θὰ ἐκθέσω φανερώτερον τὴν νέαν ἐλευθερίαν. Ὑπάρχουσιν ὅμως νομίσματα Θεσσαλονικέων Ἑλληνικὰ, φέροντα ἐπιγραφὴν *Θεσσαλονικέων ἐλευθερίας* μετὰ κεφαλῆς τῆς Ὀκταβίας, ἀδελφῆς τοῦ Αὐγούστου· καὶ ἐνταυτῷ Μ. ΑΝΤ ΑΥΤΓ Γ. ΚΑΙ ΑΥΤ μετὰ εἰκόνος νίκης βαϊτζούσης, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς στέφανον διὰ τῆς ἑτέρας φοίνικα κρατούσης. Ἰδ. Ἐκκελ. Δ. Ν. Γ. Τομ. 2 Σ. 79. Μιοννετ. συγγραμ. περὶ ἀρχαίων νομισμάτων Τ. 1 Σ. 495. Ὀρθῶς ἔκριναν ὁ Ἐκκελ. Προμν. Χωρ. ὅτι ταῦτα τὰ νομίσματα ἐγένοντο διὰ τὴν ἐν Φιλίπποις νίκην τοῦ Ἀντωνίου καὶ Αὐγούστου καὶ τὴν δοθεῖσαν τῇ πόλει ἐλευθέραν. Ὑποπτεύομεν δ' ὅτι προσετέθη ἡ εἰκὼν τῆς Ὀκταβίας, διότι ἐνόμιζον οἱ Ἕλληνες, ὅτι ὠφειλον αὐτῇ πολὺ διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των μέριμναν αὐτῆς. Καὶ ἀγῶνας πρὸς τοῦτο συστηθέντας, ἄλλα νομίσματα δεικνύουσιν. (Πελλερίν. ἀναμικτ. τομ. 2. Σ. 3. Ἐκκελ. καὶ Μιοννετ. προμν. χωρίον παραβ. τὰ ἀγωνιστικὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἅπερ ἐν ἄλλῳ μέρει τῆς παρούσης πραγματείας δηλώσομεν. Νομίζομεν δ' ὅτι πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν χάριν ταύτην τῆς ἐλευθερίας παραχωρηθεῖσαν τοῖς Ἕλλησι τιμητικῶς διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον καὶ Ὀκταβιανὸν πίστιν των. Ἐλευθέρα πόλις ἐγένετο ἡ Θεσσαλονίκη, ἵνα μεταχειρισθῶ κυριωνυμίαν, ἧς τὴν εὔνοιαν κάλλιον τῶν ἄλλων διαδηλοῖ ὁ Διρξένιος. Παρεχωρήθη λοιπὸν ἡ αὐτονομία τοῖς Θεσσαλονικεῦσι, δηλ. ἡ τῶν πατρίων νόμων χρῆσις (Διρξ. Προμν. χωρ. Σ. Σ. 146). Ἐλευθέρα γαιοκτησία (ὁ αὐτὸς ἐνταῦθα Σ. 148) ἀτέλεια τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς τῶν Ῥωμαίων (ὁ αὐτ. αὐτόθι (9), ὅθεν φῶς ἐπιχύνεται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Θεσσαλονικέων (Γρουτερ. ἐπιγραφ. Σ. 539, 9, 547, 2.) αἱ ὁποῖαι περὶ στρατιωτῶν τινων τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεώνων ἐνταῦθα διατριβόντων ἀναφέρουσιν. Αὗται γὰρ αἱ Λεγεῶνες, ὅτε ἡ Θεσσαλονίκη ἔχαιρε τὴν ἐλευθερίαν της, δὲν ἠδύναντο διὰ παντὸς νὰ διαμένωσιν ἐνταῦθα, ἂν καὶ δὲν ἠξιούρμεν ἀκόμη πόσον καιρὸν ἡ πόλις αὕτη ἐτήρησε τὴν ἐλευθερίαν της ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις.

Προσηκόντως δὲ παρατηρητέον τινὰ ἐκ τούτου τοῦ χωρίου περὶ τοῦ εἴδους τῆς πολιτείας τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τὴν ἀρχὴν τῶν Μακεδόνων· ὁ Αἰμίλιος Παῦλος, νικητὴς τοῦ Περσέως ἐν ἐκκλησίᾳ ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν· «πρῶτον πάντων κελεύει ἐλευθέρους εἶναι τοὺς Μακεδόνας, τὰς αὐτὰς πόλεις καὶ ἀγροὺς ἔχοντας, νόμους πατρίους, ἐτησίους ἄρχοντας χειροτονοῦντας.» (Λιβ 45, 29.) ὅτι τὸ τελευταῖον εἶδος τῆς πολιτείας ἦν πόλεως ἐλευθέρας καὶ ὄχι ἀριστοκρατικῆς, πᾶς τις θὰ παραδεχθῇ καὶ μὴ θεωρήσας τὰς πράξεις τοῦ θείου τῶν Ἀποστόλων Λουκᾶ. 17,5. «Προσλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντας, ἐθορύβουν τὴν πόλιν (Θεσσαλονίκην) ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτὸν (Θ. Παῦλον καὶ Σίλαν) ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.

Ταῦτα ἐκάναντες, ἃς ἴδωμεν περὶ τῶν διαφόρων τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχόντων, τῶν ὁποίων οἱ ἀνώτατοι πολιτάρχαι ἐκαλοῦντο, ὡς μαρτυροῦσιν, αἱ πράξεις τοῦ θείου τῶν Ἀποστόλων Λουκᾶ Κ. 17 6: Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας. Τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιταρχῶν ἐκείνων δὲν ἐμφαίνει ὁ Θ. Λουκᾶς προμ. χωρ. ἐγὼ ὅμως, νομίζων, ὅτι δύναται νὰ σαφηνισθῇ, βοηθεῖᾳ ἐπιγραφῆς τινος Θεσσαλονικείου, ἣν τινες ἄλλως ἐννόησαν, παραθέτω ταύτην ὧδε. Μουρατόρου νέκι. Θεσ. ἐπιγρ. Σελ. 695,2 (Βοικχίου ἐπιγρ. Ἑλ. ἀριθ. 1967): Πολειταρχούντων Σωσιπάτρου τοῦ Κλεοπάτρας, καὶ Λουκίου Ποντίου Σεκούνδου, τοῦ (Βοικχ.) Πουβλίου ἀντὶ Πουβλίου τοῦ, οὗ προσεθέντος ἑπτὰ ἄρχοντας θὰ ἔχομεν) Φλαυίου Σαβείνου Σαβείνου, Δημητρίου τοῦ Φαύστου. Δημητρίου τοῦ Νικοπόλεως, Ταύρου τοῦ Ἀμμίας, τοῦ καὶ Ῥήγλου. Γυμνασιαρχοῦντος Ταύρου τοῦ καὶ Ῥήγλου. (Τὰ λοιπὰ λείπουσιν)· ὅθεν ἐξ ἄρχοντας βλέπω ὄχι ἑπτὰ, ὡς ὁ Τιττμάνιος. Ἔρχεται ὁ τιμητὴς τῆς πόλεως ἀνώτατος τῶν ἀγωνιστικῶν ὡσαύτως προστάτης· Μάρκον πολιτάρχην Θεσσαλονίκης ἑτέρα ἐπιγραφὴ ταύτης τῆς πόλεως μνημονεύει παρὰ Βελληΐῳ ἐν ἀπομνημονεύμασι τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Βασιλ. ἀκαδημίας ἔτος 1777 μέρος ἰσορ. Σ. 125. Τοὺς ἄρχοντας τῆς Θεσσαλονίκης μνημονεύει ἐν ἔτει μ. Χ. 1328 καὶ ὁ Κατακουζηνὸς ἱστ. 1, 54) Τομ. 1. Σελ. 274. Ἐκδ. Βονν. «Μετὰ τῶν ἐν τέλει, τῶν τε ἀριγμένων σὺν αὐτῷ, καὶ οἱ ἦσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ». Ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ καθὼς ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐλευθέραις Ἑλλ. πολιτείαις ἐπὶ τῶν Ῥωμ. χρόνων ὑπῆρξεν Βουλή, οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν, ἀλλ' ἐλλείπουσι μαρτυρίαι τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Διὸ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων εὑρίσκομεν βουλὴν, ἀλλ' ἄδηλον, ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν. Διότι πιθανὸν νὰ ἦναι ἡ αὐτὴ μὲ τοὺς προαναφερθέντας πολιτάρχας. Ὁ Καντακουζηνὸς λοιπὸν ἐν ἔτει 1,322 μ. Χ. (ἱστ. 1, 34) Συνῆλθον, λέγει, δὲ αὐτοῖς πρὸς τὸν νέον βασιλέα τῶν Θεσσαλονικέων καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῆς στρατιᾶς πολλοί· ὁ αὐτὸς Καντακουζηνὸς; (ἱερρ. 1, 56) συγκλητικοὺς Θεσσαλονικεῖς ἀναφέρει.

Δι' οὐδεμιᾶς μᾶλλον πράξεως ἐλαμπρύνθη ἡ Θεσσαλονίκη ἢ διὰ τῶν πρώτων σπερμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἅτι ἀ εἰς αὐτὴν ἐνέσπειρεν ὁ Θ. Παῦλος (Θ. Λουκᾶ πράξεις τῶν Ἀποστ. 17, συλλ. Θ. Παύλου ἐπιστολῶν πρὸς Θεσσαλονικεῖς), ἔπειτα διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγ. Δημητρίου προστάτου τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τῶν Ῥώσσων, τέλος διὰ τῆς δόξης τῆς ὀρθοδοξίας. Τρία ταῦτα ὡς κύριον καὶ ἐξαίρετον τῆς πόλεως κόσμημα ὁ Καμενιάτης συνάπτει ἐν τῇ περὶ ἐκπολιορκήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν διηγήσει του· ἔτος 904 κ. 3.

Ἡμεῖς, ὦ φίλος, πατρίδος ἐσμὲν Θεσσαλονίκης. Αὐτὴν γὰρ πρῶτον γνωριοῦμάν σοι, δι' ἧς ἔγινεν ὧν οὔπω ἐγνώκειν πολλά· καὶ σοί γε γνωσθεὶς ἄρτι, τὴν περὶ αὐτῆς ἐκείνης γνῶσιν εἰσπράττομαι, πόλεως μεγάλης καὶ πρώτης τῶν Μακεδόνων. Τἆλλα μὲν περιφανοῦς, οἷς σεμνύνεται πόλις καὶ μηδεμιᾷ τῶν ἔγγιστα παραχωρούσης, μὴ ὅτι κατ' αὐτὴν ὀρθῆναι· περιφανεστέρας δὲ τὴν εὐσέβειαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐδέξατο, καὶ δεξαμένη μέχρι τοῦ νῦν διεσώσατο. Αὐτὸν γὰρ αὐχεῖ Θεσσαλονίκη τὸν Παῦλον ἔχειν τῆς εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸ σκεῦος τῆς εὐλογῆς, ὃς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τῷ εὐαγγελικῷ περιλαβὼν τὴν οἰκουμένην κηρύγματι ἐν αὐτῇ μᾶλλον τὸν τῆς Θεογνωσίας σπόρον κατέβαλε καὶ πολύχουν ἀποδιδόντας τὸν τῆς πίστεως καρπὸν διεσπούδασε· μετ' αὐτὸν δὲ τὸν μέγαν ἐν μάρτυσι καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐν ἀθλοφόροις Δημήτριον τὸν μυροβλίτην, πολὺν ἀγῶνα καὶ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καταβάλόμενον (καὶ γὰρ ἦν πρὸς τοῖς ἄλλοις τῆς ἀρετῆς αὐχήμασιν ἔτι καὶ θείοις ἐμπρέπων διδάγμασι καὶ τῇ περὶ τῶν δογμάτων ἀκριβείᾳ κεκοσμημένος, ἐξ οὗ καὶ μᾶλλον τὸ περὶ αὐτοῦ διεδόθη κλέος τοῖς πέρασιν) εἶτα τοὺς καθεξῆς ἀρχιερεῖς πάντας, τοῦ σωτηρίου λόγου ἀντεχομένους, ἐξ ὧν ἀεὶ καταρτιζομένη καὶ παιδαγωγουμένη τὴν θειοτέραν

(1) Αὗται εἶναι ἀναγκαῖαι γνώσεις τῆς ἐλευθερίας περὶ ἧς πρόκειται Παραβ. Λίρξ. Προμν. χωρίον Σ. ἄλλαι εἰσὶν δευτερεύουσαι. Παραβ. αὐτόθι τὸν τὸν ἴδιον Σελ. 138 - 151. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς δοτέας ταύτης ἐλευθερίας ἰδ. τὸν αὐτὸν ἐνταῦθα Σ. 153. 39.

παίδευσιν, δαιμονιώδεις καὶ μυσαρὰς πλάνας καὶ δόξας καὶ εἰδωλικὰς εἰκαιοθυσίας τοῖς τιμῶσι τοὺς δαίμονας ἀπεπέμψατο, ὀρθοδόξῳ δὲ διδαχῇ τὴν πίστιν σφραγίσασα καὶ ζιζανιῶδες φυτὸν καὶ αἱρετικὸν καὶ ἀλλόφυλον· οὐμενοῦν οὐδέποτε τῷ θείῳ σπόρῳ συγκαταδέξασα, καθαρὰν καὶ ἀκιβδήλον διεσώσατο τὴνεὐσέβειαν. Ἡς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα γνωρίσματα, ὧν ἡ φήμη τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσα, λαμπρὸν τὸ περὶ αὐτῆς ἐκήρυττεν ὄνομα. Ἓν δὲ τοῦτο πρῶτον καὶ ἰδιαίτατον, τὸ ὀρθόδοξον αὐτήν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ τοῦτο μᾶλλον ἤπερ τοῖς ἄλλοις σεμνύνεσθαι. Τούτων τῶν ἐπαίνων ὁ τρίτος πότε τῇ ἡμετέρᾳ πόλει συνέβη, τὸ καθ' ὑμᾶς ἀγνοοῦμεν· θαυμάζομεν δὲ Μιχαὴλ τὸν Λεκυπέινον, ὅστις ἐν τῷ καταλόγῳ του τῶν Θεσσαλονικέων Μητροπολιτῶν (ἐν τῷ μέρει 11 σελ. 27—66 «οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς» ἐκτὸς ἄλλων καὶ τοῦτον ὡς γνωστὸν ἀποδέχεται, διότι τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Κεμενιάτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Θεσσαλονίκης, ἣν οὐδεὶς πρέπει νὰ παραμελήσῃ, οὐδὲ τῷ δακτύλῳ ἤψατο· ὅτι τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης μεγάλη μὲν ἡ τιμὴ ἀείποτε ὑπῆρξεν, ὑφ' ἁπάντων ὁμολογεῖται τῶν λογιωτέρων, περὶ οὗ παραδείγματά τινα ἐξαίρετα ἐν τῷ γεωγραφικῷ μέρει τῆς διατριβῆς ἐξεθέσαμεν (Προμν. χωρ. 45—98). Ζητεῖται ὅμως ἐκ τίνος ποτε περιστάσεως ἐδόθη εἰς τὴν πόλιν τὸ ἔντιμον τῆς ὀρθοδοξίας ὄνομα, εἴτε ὑπό τινος αὐτοκράτορος, εἴτε συνόδου, καὶ ὅσας ἄλλας ἀκριβεστέρας διδασκαλίας ζητήσεις ὑπάρχουν. Τοῦ δευτέρου τῆς πόλεως ἐπαίνου, τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, κατωτέρω θὰ ἐπιληφθῶμεν, ὄχι χάριν αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου (οὗτος γὰρ ὀγκῶδες σύγγραμμα ἀπαιτεῖ) ἀλλ' ἕνεκεν τῶν νέων τῆς Θεσσαλονικείου ἱστορίας πηγῶν καὶ μάλιστα τῶν τῆς Σλαβο-Βυζαντινῆς. Περὶ τοῦ πρώτου κατὰ τὸν Καμενιάτην ἐπαίνου τῆς πόλεως, ἤτοι τῆς ἐν αὐτῇ κπρύξεως τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ὑπὸ τοῦ Θ. Παύλου συμβᾶσαν κατ' αὐτόν εἰς τὸ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἔτος, ἐρίζουσιν οἱ φιλόλογοι ταλαντευόμενοι μεταξὺ τοῦ ἔτους 49—56 μ. Χ. Παραβ. Wurmii μελέτας (χρονολογία τοῦ βίου τῶν Ἀποστόλων). Ueber die Zeitbestimmungen im Leben des Apostels Paulus Tübinger Zeitschrift Für Theologie 1833 T. 73 σελ. 102. Ἐξάντες ταύτην τὴν συζήτησιν εἰς τοὺς θεολόγους νομίζομεν καλὸν νὰ ὑποσυνάψωμεν τινὰ περὶ τῶν μυστηρίων τῶν ἐθνικῶν, καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων παρὰ τοῖς Θεσσαλονικεῦσιν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν νομισμάτων ἐλάτρευον τοὺς θεοὺς, οὓς καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες· ὑπάρχουσιν ἐν ἐκείνοις τοῖς νομίσμασιν ὁ Ζεὺς, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις, ὁ Βάκχος, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ποσειδῶν, Ἀθηνᾶ. ἰδ. Ἐκκελ. Δ. Ν. Ν. Τ. 11 p. 70—80. Mionnet describt de medail antiq T. 1 pal. 290-504 Rami mus Dan. T. 1 p. 121—124 Museum hedevar T. 1 p. 107—109. Λέγεται, ὅτι ἀπαντᾷ εἰς ταῦτα καὶ ὁ Ἰανὸς (Ἐκκελ. Πρμν. Χωρ. σελ. 78 Παρδ. Μιοννετ. Πρμν. Χωρ, σ. 492). Τῶν (Θεῶν) δὲ τῶν Θεσσαλονικέων περιφημότερος ἦν ὁ Κάβειρος, Παρβ. Φιμίου Ματέρνου περὶ θρησκευτικῶν δεισιδαιμονιῶν κεφ. 12: Καὶ τοῦτον (τὸν Κορύβαντα) λατρεύει ἡ μωρὰ πίστις τῶν Μακεδόνων· οὗτος ἐστιν ὁ Κάβειρος, ὃν οἱ Θεσσαλονικεῖς ἱκέτευον αἱματοφύρτοις χερσίν. Τοῦ Θεοῦ τούτου νομίσματα τῆς Θεσσαλονίκης δὲν εἶνε πολλά· συλ. βιβλίων νομισματικῶν ἄρτι μνημονευθέντων. Ἤδη δὲ ἐὰν τὰ Καβείρια μυστήρια ἀρχαιότερα τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου ὑπῆρξαν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει δὲν ἀναφέρει ὁ Κουσυνερῦς ἐν τῇ Μακεδονικῇ περιγραφῇ του (τ. 1. σ. 35 καὶ ἑπομ.). Ἐὰν ὑποτεθῶσι τοσαῦτα νομίσματα τοῦ δημοσίου (δικαίου) τῶν ἀρχαίων, ταῦτα ὤφειλον νὰ ὦσι γνωστὰ εἰς τὸν λαόν. Καὶ ὁ Φίλιππος πατὴρ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου βεβαιοῦται ἐκ τοῦ Πλουτάρχ. βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου κεφ. 2 ὅτι ἐμυσταγωγήθη τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων μετὰ τῆς Ὀλυμπιάδος, ἡς ἠρᾶτο, ἐν τῇ νήσῳ Σαμοθρᾴκῃ. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι τὰ μυστήρια ταῦτα εἰσῆλθον ἐξ ἐκείνης τῆς νήσου εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὅτι νάος τοῦ Καβείρου ὑπῆρξεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἤκιστα ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλῃ τις μετὰ τὰ ἄνω ῥηθέντα Φιρμίου Ματέρνου. Τὸ αὐτὸ φρονεῖ καὶ ὁ Κουσυνερῦς, (πρμ. χωρ. τ. 1 σ. 34,35) ὅστις ἀνὴρ πολυμαθὴς, διϊσχυρίζεται, ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπῆρξε νάος ἀρχαῖος σωζόμενος ἔτι καὶ νῦν διὰ τὴν λατρείαν ἐκείνην ἱδρυθείς. Συλλ. ἡμ. σ. 183 καὶ ἑπομ.

(ἀκολουθεῖ)

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΣΩΜΑΣΚΙΑΙ

ΜΕΤΑΔΙΔΟΜΕΝΑΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ

ὑπὸ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΥ

(καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ).

3ον. *Ἱππασία*. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἱππασίας ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ γένους τοῦ ἵππου τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ βαδίζει, τῆς ταχύτητος, τοῦ βαρέως ἢ ἐλαφροῦ βήματος, ἐκ τῶν διαφόρων τρόπων κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἵππος βαδίζει καὶ τέλος ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ἵππου στάσεως τοῦ σώματος. Ἕκαστον γένος ἵππων ἔχει ἰδίας ἰδιότητας, ἐκ τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ ἐξαρτωμένας. Οἱ ἀραβικοὶ, καὶ οἱ τὰ μάλιστα προσεγγίζοντες τούτοις Οὐανδαλιτικοὶ, Λυσιτανοὶ, καὶ οἱ ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας Λιμουζένης ἢ (Λεμοβικηνσίας Limousin) ἵπποι, βαδίζουσι λίαν ἐλαφρῶς, οὐ ἕνεκα καὶ οἱ ἐπιβαίνοντες ἀνασείονται μετρίως, οἱ δὲ ἀγγλικοὶ, Νορμανοὶ, Μακλεμβουργικοὶ, Χανοβριοὶ κλπ. βαδίζουσιν ἀπ' ἐναντίας βαρύτατα, ἀνασείοντες σφοδρῶς τὸ σῶμα. Βαρέως ἐπίσης βαδίζουσι καὶ οἱ ἑλληνικοὶ ἵπποι, τουτέστιν οἱ ἐν τῷ ἀργολικῷ πεδίῳ τραφέντες. Ὅλως περιττὸν εἶνε νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ ὁμαλὸν, μαλθακὸν, ἢ τὸ ἀνώμαλον καὶ σκληρὸν ἔδαφος ἐπιρρεάζουσι τὰ μέγιστα τ' ἀποτελέσματα τῆς ἱππασίας. Μαλθακὸν λ. χ. ἔδαφος ἀπορροφᾷ μέρος τῆς κινήσεως καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἵππος στηρίζεται ἐπ' αὐτοῦ, σκληρὸν δὲ συμπαγὲς καὶ ἀνθιστάμενον ἔδαφος καθιστᾷ τὴν ἀντίκρουσιν τῆς κινήσεως ἐντελεστέραν καὶ σφοδροτέραν.

Ὁ ταχέως βαδίζων ἵππος ἀνασείει σφοδρότερον τὸ σῶμα ἀλλ' ἡ ἀνάσεισις αὕτη ἐξαρτᾶται ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους· τὸ αὐτὸ δὲ ἔχει ἀποτέλεσμα καὶ τὸ βαρὺ ἢ ἐλαφρὸν τοῦ ἵππου βῆμα. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἱππασίας ἐξαρτῶνται, καθὼς προείρηται, καὶ ἐκ τῶν διαφόρων τρόπων καθ' οὓς βαδίζει ὁ ἵππος, οἱ δὲ φυσικοὶ οὗτοι τρόποι εἶναι τρεῖς· τουτέστι τὸ βάδην βῆμα, ὁ τροχασμὸς καὶ ὁ καλπασμός.

Ἡ βάδην ἱππασία [1]), μετρίως ἀνασείουσα τὸ σῶμα, εἶναι λίαν εὐάρεστος ἄσκησις, ὡφελοῦσα τοὺς ἀδυνάτους, καὶ τοὺς μὴ συνοικειωθέντας εἰσέτι μετὰ τῆς σωμασκίας ταύτης. Ὁ τροχασμὸς [2]) σφοδρότερον ἀνασείων τὸ σῶμα, ἀποβαίνει ἐπιβλαβὴς εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ χρονίων νοσημάτων τῆς κοιλίας, τῶν πνευμόνων, τῆς καρδίας, ἢ τῶν μεγάλων ἀγγείων. Οἱ ἄγγλοι μετριάζουσι τὴν ἐκ τοῦ τροχασμοῦ τοῦ ἵππου σφοδρὰν ἀνάσεισιν, κάμπτοντες καὶ εὐθύνοντες τὸ σῶμα εἰς ἑκάστην πρόσκρουσιν τοῦ ἵππου· ὁ τρόπος δὲ αὐτὸς τῆς Ἱσπανίας καλεῖται τροχασμὸς κατὰ τὴν ἀγγλικὴν μέθοδον· ἀλλ' ἡ ἱππασία αὕτη κουράζει σφόδρα, πρὸ πάντων τοὺς νοσούντας, οἵτινες πρέπει νὰ ἀπέχωσι ταύτης, ὑποβαλλομένου τοῦ σώματος αὐτῶν εἰς πολλὰς βίας. Ὁ δὲ καλπασμὸς [3]) δὲν ἀνασείει μὲν τοσοῦτον τὸ σῶμα, ὡς ὁ τροχασμὸς, ἕνεκα ὅμως τῆς μεγάλης τοῦ ἵππου ταχύτητος στενοχωρεῖ τὴν ἀναπνοὴν, ἠπειτάχυνει τὴν κυκλοφορίαν καὶ ἐπιφέρει ἀφθονον διαφόρησιν, ὅπερ ἀποβαίνει ἰδίως ἐπιβλαβέστατον, ὁσάκις μάλιστα καλπάζομεν ἐναντίον σφοδροῦ ἀνέμου.

Πλὴν δὲ τῶν φυσικῶν αὐτῶν βαδισμάτων ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα τεχνητά. Ἤτοι ὁ μικρὸς καλπασμὸς, ἐν χρήσει ἰδίως παρὰ ταῖς κυρίαις· ὁ δρομαῖος καλπασμὸς, βηματισμὸς λίαν ἐπικίνδυνος καὶ κοπιαστικὸς διά τε τὸν ἱππέα καὶ τὸν ἵππον. Ὁ ὑποσκακισμὸς, βάδισμα λίαν ἐπίμηκες καθ' ὃ ὁ ἵππος ὀλίγον ἀποσπώμενος τοῦ ἐδάφους προτείνει τὰ, δύω συνάμα κνήμας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πλαγίου εἰς τὸ ἕτερον κτλ.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἱππασίας ἐξαρτῶνται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τ

Ἡ δὲ παρὰ τῷ πρωτοπείρῳ, ἢ ἡ μετὰ παρατεταμένην ἱππασίαν ἐπερχομένη κόπωσις ὀφείλεται εἰς τὰς παθητικὰς ἀνασείσεις καὶ τὰς συστολὰς, τὰς ὑπὸ τοῦ ἱππέως ἐκτελουμένας πρὸς μετρίασιν αὐτῶν.

Ἡ μετρία ἱππασία εἶναι ἄσκησις λίαν εὐάρεστος καὶ ὠφελιμωτάτη τονωτικῶς ἐν γένει ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐνεργοῦσα. Αἱ δι' αὐτῆς μέτριαι καὶ ἐπανειλημμέναι ἀνασείσεις ὅλου τοῦ σώματος τονοῦσι σύμπαν τὸ ἀγγειῶδες σύστημα, ἀπωθοῦσι τὸ αἷμα μέχρι καὶ τῶν τελευταίων διακλαδώσεων τῶν ἀγγείων, ἐνισχύουσι τὰ σπλάγχνα καὶ ἐπαυξάνουσι τὴν ἔκκρισιν τοῦ γαστρικοῦ ῥευστοῦ, τοῦ παγκρεατικοῦ ῥευστοῦ, καὶ τῆς χολῆς, ὧν ἕνεκα διεγείρεται ἡ ὄρεξις, διευκολύνεται ἡ πέψις καὶ τακτοποιεῖται ἡ θρέψις, διανεμομένου ἐξ ἴσου τοῦ χυλοῦ. Αἱ δὲ κατὰ τὴν ἱππασίαν κινήσεις ἀναπτύσσουσι καὶ αὐταὶ τὴν ῥώμην τῶν μυῶν καὶ μᾶλιστα τῶν τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν θωρακικῶν ἄκρων. Ὠφελεῖ δέ ἡ ἱππασία τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ Ἵππεὺς εἶναι ἐπιδέξιος καὶ ἔχει ἀναλόγους δυνάμεις πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ ἵππου, ὅτε δὲν ἐπαυξάνεται ἡ κυκλοφορία καὶ ἡ τοῦ δέρματος ἔκκρισις. Ἡ συνεχὴς ἀνάγκη τῶν μυϊκῶν βιῶν ἀναγκάζει τοὺς ἵππεῖς εἰς βαθείας εἰσπνοὰς, ὧν ἕνεκα ἡ αἱμάτωσις ἐντελεῖται ἐντελέστερον.

Οἰμετρίως καὶ τακτικῶς ἱππεύοντες προσκτῶνται ἐν γένει πληθωρικῆς ἕξεως· τὸ δὲ σύνηθες λειπόσαρκον τῶν ταχυδρόμων καὶ τὸ πρώρον αὐτῶν ὠχρὸς ὀφείλεται εἰς τὴν παρ' αὐτοῦς κατάχρησιν τῆς ἱππασίας, τὴν συνήθη στέρησιν τοῦ ὕπνου, τὸν συνήθη τρόπον δι' οὗ βαδίζουσι, τουτέστι τὸν τροχασμὸν, τὰς καταχρήσεις τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, καὶ τὰς ἀστασίας τῆς ἀτμοσφαίρας ἐν αἷς ἐκτίθενται. Ἡ μετρία βάδην ἱππασία τονωτικῶς, ὡς προείρηται ἐνεργοῦσα, ὠφελεῖ τοὺς ἀδυνάτους ἐν γένει καὶ μᾶλιστα τοὺς ἀναρρωνύοντας ἐκ παρατετραμένων νοσημάτων ἐξασθενισάντων τὸν ὀργανισμὸν σύμπαντα. Ἐνδείκνυται ἰδίως ἡ σωμασία αὕτη εἰς τοὺς διανοητικῶς ἐργαζομένους, τοὺς διάγοντας καθεστηκότα ἐν γένει βίον, καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς μετεχομένους ἐπιτηδεύματα, ὧν ἕνεκα ὁ κορμὸς εἶνκι συνήθως συγκεκαμμένος, ἤτοι τοὺς γραφεῖς, τοὺς ὡρολογοποιοὺς κτλ., ὡς ἀντισταθιζοῦσα τ' ἀποτελέσματα καὶ ποικίλλουσα τὴν μονοτονίαν τοῦ καθεστηκότος αὐτῶν βίου.

Ἡ ἱππασία τροποποιεῖ εὐνοϊκῶς τὸν ὑπερερεθισμὸν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, καὶ ἐνίοτε ζωογονεῖ ἐπωρελῶς τὴν νωθρίαν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Μετρία καὶ τακτικὴ ἱππασία μετριάζουσα καὶ καταπαύουσα τὴν νοσηρὰν διέγερσιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὠφέλησεν εἰς πολλὰς σπασμωδικὰς νόσους· διὸ καὶ συμβουλεύομεν ταύτην κατὰ τῶν ὑστερισμῶν, τῆς ὑποχονδρίας, τῆς χρονίας κεφαλαλγίας, τοῦ χρονίου βηχὸς, τῶν νευρικῶν παλμῶν, τῆς σκελοτύρβης κτλ. Ἡ δὲ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὠφέλεια τῆς ἱππασίας, λέγει ὁ Λευί, εἶνκι προφανής· καθ' ὅτι αἱ πλεῖσαι νευρώσεις συνοδεύονται ὑπὸ δύω στοιχείων στενώτατα συνδεδεμένων, τοὐτέστιν τοῦ ἀτονίας καὶ ἐρεθισμοῦ, ἡ δὲ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἐπιφέρει τὴν ἴασιν τοῦ ἑτέρου.

Ἡ παρατετραμένη καθ' ἕξιν ἱππασία, ἢ μᾶλλον ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῆς ῥωδρότητος τῶν κινήσεων τοῦ ἵππου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀναβάτου, προδιαθέτει εἰς κῆλας, καθόσον ἐλαττόνει τὴν ἐλαστικότητα τῶν βουβωνικῶν σωλήνων, ἐπιφέρει κιρσοὺς καὶ κιρσοκήλας· ἐξασθενεῖ τὴν γενετήσιον ὁρμὴν, ἢ ἐπιφέρει καὶ τὴν ἀνικανότητα. Ὁ Ἱπποκράτης, ἐν τῷ περὶ ἀέρων ὑδάτων, καὶ τόπων, ὁμιλῶν περὶ τῶν Σκυθῶν, ἀποδίδει τὴν νωθρότητα τῶν γεννητικῶν αὐτῶν λειτουργιῶν καὶ εἰς τὴν κατάχρησιν τῆς ἱππασίας.

«Πολύγονον δέ, οὐχ οἷόν τε φύσιν τοιαύτην »οὔτε γὰρ τῷ ἀνδρὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς μίξεως γ- »γνεται πολλὴ διὰ τὴν ὑγρότητα τῆς φύσιος, »καὶ τῆς κοιλίης τὴν μαλθακότητά τε καὶ τὴν »ψυχρότητα, ἀπὸ τῶν ἵκιστα εἰκὸς εἶναι ἄνδρα οἷόν τε λαγνεύειν· καὶ ἔτι ὑπὸ τῶν ἵππων αἰεὶ »κοπτόμενοι, ἀσθενές γίγνονται εἰς τὴν μίξιν, »τοῖσι μὲν ἀνδράσιν αὐταὶ αἱ προφάσιες γί- »γνονται . . . . . .

»Ἔτι δὲ πρὸς τουτέοισιν εὐνουχίαι γίγνον- »ται οἱ πλεῖστοι ἐν Σκύθῃσι, καὶ γυναικεῖα »ἐργάζονται, καὶ ὡς αἱ γυναῖκες διαλέγονται »ὁμοίως· καλεῦνται τε οἱ τοιοῦτοι ἀναν- »δριεῖς . . . . . Καὶ τοῦτο τὸ πάθος, ὡς μοι »δοκέει γίγνεσθαι, φράσω· ὑπὸ τῆς ἱππασίης »αὐτέους κέδματα λαμβάνει, ὅτε ἀεὶ κρεμαμέ- »νων ἀπὸ τῶν ἵππων τοῖσι ποσίν· ἔπειτα ἀπο- »χωλοῦνται καὶ ἐλκοντται τὰ ἰσχία οἱ ἂν σφό- »δρα νοσήσωσιν . . . . .»

Τὰ αὐτὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς ἱππασίας παρετήρησαν καὶ οἱ Βρῶν καὶ Λαλλεμάνδος (Brown, Lallemand).

Ἡ κατὰ τὸν τροχασμὸν συνεχὴς πρὸς τὰ πρόσω ῥοπὴ τοῦ κορμοῦ, προστρίβει τοὺς ὄρχεις ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου, οὗ ἕνεκα ἀλλοιοῦται πολλάκις ἡ ὑρὴ αὐτῶν. Αἱ δὲ συνεχεῖς τοῦ κορμοῦ κάμψεις καὶ ἐκτάσεις, ἐρεθίζουσι τοὺς νεῦρους καὶ ἐπιφέρουσιν ἐνίοτε καὶ αἱματουρίαν. Οἱ πλεῖστοι διατείνονται, ὅτι ἡ καθ' ἕξιν ἱππασία, προδιαθέτει καὶ εἰς αἱμορροΐδας. Ὁ Λαρρὶ (Larrey) ὅμως ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἀναλογία τῆς νόσου ταύτης εἶνε ἡ αὐτὴ εἴτε τοὺς ἱππεῖς καὶ πεζοὺς στρατιώτας, καὶ ὅτι ἐθεράπευσε μᾶλιστα πολλάκις διὰ τῆς ἱππασίας τὰς αἱμορροΐδας. Τινὲς ἐθεώρησαν τὴν ἱππασίαν ὡς ἰσχυρότατον προφυλακτικὸν καὶ θεραπευτικὸν μέσον πολλῶν νοσημάτων, ἤτοι τῶν χοιράδων, τῆς χλωρώσεως, τῆς ἀναιμίας, καὶ τῆς ἐντεῦθεν διταράξεως τῆς ἐμμήνου καθάρσεως, τῶν ἀτόνων διαρροιῶν, ὡς διαλύουσαν πρὸ πάντων τὰς χρονίας ἐμῤῥάξεις τῶν κοιλιακῶν σπλάγχνων, διευκολυνομένης τῆς κυκλοφορίας τῆς τῶν πυλῶν φλεβὸς· ἐθεώρησαν αὐτὴν ὠφελιμωτέραν κατὰ τῆς φθίσεως, ἢ ὅσον εἶναι ὠφέλιμος ὁ ὑδράργυρος κατὰ τῆς συφίλιδος καὶ ἡ θειϊκὴ κινινη κατὰ τῶν διαλειπέντων πυρετῶν, ἐθεώρησαν τέλος ταύτην ὡς εἰδικῶς ἐνεργοῦσαν κατὰ τῶν χρονίων νευρώσεων κτλ.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΣΙΝΩΝ (ΚΙΝΕΖΩΝ).

ὑπὸ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ Κ. ΣΠΑΘΑΚΗ

(Καθηγητοῦ)

(Συνέχεια φυλλάδιον 12 σελ. 94)

Τὰ ἐν Κίνᾳ σχολεῖα διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις, ἤτοι εἰς *κατώτερα* καὶ *ἀνώτερα*· καὶ κατώτερα μὲν εἶναι τὰ τοῦ *λαοῦ σχολεῖα*, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνονται τά τε τῶν *πτωχῶν* σχολεῖα (I-hio) καὶ τὰ *ἑσπερινὰ* (Ye-hio), εἰς ἃ φοιτῶσιν οἱ τὴν ἡμέραν περὶ διαφόρους ἐργασίας ἀσχολούμενοι· ἀνώτερα δὲ σχολεῖα εἶναι τὰ χρησιμεύοντα πρὸς μόρφωσιν τῶν λογίων. Ταῦτα διαιροῦνται κατὰ περιφερείας καὶ εἶναι διαφόρων βαθμῶν. Ὁ θέλων νὰ περιβληθῇ ἀξίωμά τι πρέπει βαθμηδὸν νὰ μορφῶται ἐν τοῖς ἀνωτέροις σχολείοις ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Μανδαρίνου τῆς ἐν ᾗ εὑρίσκεται τὸ σχολεῖον περιφερείας. Sieou—tsai καλοῦνται οἱ διανύοντες τὴν πρώτην καὶ κατωτάτην βαθμίδα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οὗτοι φέρουσιν ἰδιον ἔνδυμα καὶ τυγχάνουσι προνομίων τινῶν. Μετὰ τρία ἔτη οἱ Sieou-tsai, ἐξετασθέντες ὑπὸ δύο παρὰ τῆς Αὐλῆς πεμπομένων Μανδαρίνων καὶ εὐδοκιμήσαντες, μεταβαίνουσιν εἰς τὸ δεύτερον στάδιον τῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ τῶν Kiugin. Ὁ θέλων δὲ νὰ τύχῃ τοῦ ἀνωτάτου πολιτικοῦ ἀξιώματος ὀφείλει νὰ διανύσῃ καὶ τὸ τρίτον καὶ ἀνώτατον στάδιον τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἤτοι τὸ τῶν Tsin—tse, ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τῆς Κίνας, ἔνθα μεταβαίνει δαπάναις βασιλικαῖς καὶ ἐξετάζεται παρ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ ἀξιωθέντες τῶν τριῶν τούτων τῆς ἐκπαιδεύσεως βαθμῶν ὀνομάζονται μαθηταὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ, ἤτοι τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἀνέρχονται εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα. Οἱ φίλοι καὶ οἱ γονεῖς τοῦ ἀξιωθέντος τῆς τιμῆς τοῦ Tsin—tse μετὰ τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ ἰδρύουσι πρὸς τιμὴν θριαμβευτικὰς ἀψίδας μετ' ἐπιγραφῆς, δηλούσης τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου· οἱ δὲ πλουσιώτατοι κάτοικοι φιλοτιμοῦνται νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς ἑαυτῶν θυγατέρας συζύγους. Ἐνίοτε οἱ τῆς τρίτης τάξεως μαθηταὶ ἐξετάζονται καὶ αὖθις ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος· εὐδοκιμήσαντες δὲ κατέχονται παρ' αὐτῷ μετὰ τοῦ ἀξιώματος Han—lin, πλησιεστάτου ὄντος εἰς τὸ βασιλικόν. Οἱ λόγιοι οὗτοι ἤδη ἀπὸ τοῦ 925 μ. Χ. (ὁπότε εὑρέθη παρὰ τοῖς Σίναις ἡ τυπογραφία) διέπουσι πάντα τὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ φιλολογικὰ προϊόντα.

Οἱ αὐτοκρατορικοὶ πρίγκηπες καὶ ἰδίως ὁ ἐπίδοξος τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος διάδοχος, οὗτινος ἡ ἀγωγὴ εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς ἴδιον λογίων σύλλογον (Tschen szu-fu), ὀφείλουσι νὰ διέλθωσι τὰς ἕξῆς 6 σχολὰς· 1) τὴν τῶν *ἐθίμων* καὶ ἰδίως τῆς μετὰ τοῦ πλησίον συμπεριφορᾶς, 2) τὴν τῆς *διαρρίσεως* τῶν διαφόρων ἡλικιῶν καὶ τοῦ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους σεβασμοῦ, 3) τὴν σχολὴν, ἐν ᾗ διδάσκεται ὁ τρόπος τῆς τῶν δημοσίων λειτουργῶν ἐκλογῆς, 4) τὴν σχολὴν, ἐν ᾗ διδάσκεται ἡ διαφορὰ τῶν τάξεων καὶ ἀξιωμάτων, 5) τὴν σχολὴν, ἐν ᾗ διδάσκεται πῶς ἕκαστος δύναται ἐν τῇ ἑαυτοῦ τάξει νὰ προσηλωθῇ καὶ 6) τὴν σχολὴν, ἐν ᾗ διδάσκονται αἱ σπουδαιότεραι καὶ εὐρύτεραι ἐπιστῆμαι.

Ἡ *ἀνωτέρα τῶν Σινῶν διδασκαλία*, ἡ ἐν τοῖς ἀνωτέροις σχολείοις γινομένη, ἔγκειται ἰδίως ἐν ταῖς *ῥητορικαῖς ἀσκήσεσιν*. Ἀσκοῦνται δὲ ῥητορικῶς οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τριῶν διαφόρων βαθμίδων. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ βαθμῖδι ἀσκοῦνται ἐν τῷ καλῷ γραφικῷ χαρακτῆρι (Wen—tchang), προβαλλομένου πρὸς ἔκθεσιν θέματός τινος, ἤτοι γνωμικοῦ, λαμβανομένου ἐκ τῶν πέντε ἁγίων βιβλίων (1). Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ βαθμῖδι ἀσκοῦνται ἐν τῇ ποιήσει· ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἀσκοῦνται ἐπὶ τῶν Tsè, ἤτοι ἐπὶ σχεδίων καὶ πραγματειῶν περὶ ἀντικειμένων πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν, π. χ. περὶ τοῦ πῶς δύναταί τις νὰ καταβάλῃ τοὺς λῃστὰς ἢ νὰ προλάβῃ τὰς πλημμύρας. Πρὸς ταῖς ῥητορικαῖς ἀσκήσεσιν οἱ μαθηταὶ διδάσκονται γνώσεις τινὰς *φιλοσοφικὰς*, *ἀστρονομικὰς*, *ἰατρικὰς*, *φυσικὰς καὶ ἱστορικάς*. Ἀλλ' ὅπως τὴν κατωτέρων γνώσεων οὕτω καὶ τῶν ἀνωτέρων ἡ *μάθησις* εἶναι ὅλως *μηχανική*, ἐγκειμένη ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ ἀπομνημονεύσει τῶν ἀρχῆθεν παραδεδομένων. Ἐλλείπει δὲ τελέως ἐν τῇ μαθήσει ἡ ἐλευθερία τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας, ἧς ἄνευ ἀληθὴς ἐπιστήμη ἀποβαίνει ἀδύνατος.

Ἐν Κίνᾳ γίνονται δύο εἰδῶν ἐξετάσεις πρὸς πληροφορίαν περὶ τῆς των μαθητῶν προόδου, ἤτοι *ἰδιωτικαὶ* καὶ *δημόσιαι*. Καὶ αἱ μὲν *ἰδιωτικαὶ* γίνονται κατ' οἶκον δίς ἢ τρὶς τοῦ μηνὸς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν προγόνων ἐνώπιον τῶν τῆς οἰκογενείας μελῶν· αἱ δὲ *δημόσιαι* γίνονται δὶς ἢ τρὶς τοῦ ἔτους ἐνώπιον τῶν Μανδαρίνων ἐν

1. Fresnel Journal asiatique tom. IV. pag. 5.

ἰδιαιτέροις καὶ καλῶς πεφυλαγμένοις δωματίοις. Αἱ ἐξετάσεις αὗται εἶναι αὐστηρότατοι. Εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ κρατῇ βιβλίον ἢ καὶ τὴν ἐλαχίστην σημείωσιν. Αὐστηρότατα δὲ τιμωρεῖται ὁ ὑποβάλλων τι διὰ ψιθυρισμοῦ εἰς τὸν ἐξεταζόμενον μαθητήν. Ἐν ταῖς πόλεσι τῆς πρώτης τάξεως ὑπάρχει ἴδιον οἰκοδόμημα ἐξετάσεων, ἔχον πλεῖστα δωμάτια, ἐν οἷς ἐξετάζονται μετὰ πλείονος ἀκριβείας καὶ μείζονος αὐστηρότητος καὶ ἐπιτηρήσεως οἱ ὑψηλότερας τυχόντες παιδεύσεως μαθηταί [1]).

(ἀκολουθεῖ)

ΛΟΓΟΣ

Π. Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

κατὰ τὴν εἰδικὴν συνέλευσιν τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου (7. Ἰουνίου 1880) ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἂν πρέπει νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τὸ δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν δίκαιον.

Ἐπίστευον, Κύριοι, ὅτι μετὰ τὴν ἀνέλυσιν τοῦ ζητήματος, ἂν πρέπει νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἡ διδασκαλία τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τὴν γινομένην τόσον καλῶς ὑπὸ τοῦ κ. Σκορδέλη, θὰ ἐπείθετο ὁ Σύλλογος ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὡς μαθήματος ἰδίου ἐν τοῖς σχολείοις καὶ τοῖς δημοτικοῖς καὶ τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς γυμνασίοις εἶνε προσθήκη οὐδὲ αὐτὴν τὴν πρακτικότητα ὑπερ αὐτῆς ἔχουσα, δι' ἣν καὶ μόνον θέλει νὰ εἰσοικισθῇ εἰς τὴν χώραν τῶν σχολείων. Ἐπειδὴ ὅμως κατόπιν τῆς ὁμιλίας ἐκείνης ἠκούσθησαν καὶ ἐναντίαι γνῶμαι, εἶνε ἀνάγκη νὰ γείνῃ βαθυτέρα τοῦ πράγματος ἀνάλυσις, ὅπως δειχθῇ ποῦ κεῖται ἡ πλάνη. Δὲν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι πρέπει ἀνεξετάστως νὰ μιμώμεθα τὰ τῶν ξένων μήτε ἀφαιροῦντες μήτε προσθέτοντες, ἂν τι παρ' ἐκείνοις ἔχῃ ἐνδεῶς. Καὶ ἂν τοῦτο πρέπει νὰ γίνηται εἰς πάντα τὰ ἄλλα, φρονῶ ὅτι εἰς τὰ παιδαγωγικὰ πρέπει νὰ γίνηται διὰ μείζονα λόγον. Ἡ παιδαγωγικὴ ἔχει βεβαίως ἀναλλοιώτους ἀρχὰς ὡς πᾶσα ἄλλη ἐπιστήμη, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὗται πρέπει ἐν τῇ πράξει νὰ λάβωσι τροποποιήσεις κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους. Τὸ πρόγραμμα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου πρέπει νὰ τὸ ὑπαγορεύῃ οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς χώρας. Ὅτι δὲ εἶνε ἀνάγκη ἐν Ἑλλάδι οἱ ἄνθρωποι ν' ἀνατραφῶσι κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς, τοῦτο οὐδεὶς τὸ ἀμφισβήτησεν. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀνάγκη ὑρίσταται κοινὴ εἰς ἁπάσας τὰς κοινωνίας καὶ τὰς πολιτείας καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα παρ' ὧν ἡμεῖς σήμερον δεχόμεθα τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν πολιτισμόν· ὥστε ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν ἡμεῖς δὲν ἔχομεν νὰ προτείνωμέν τι νέον, ἀλλὰ νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες ὡριμώτερον ἐριλοσόφησαν περὶ τῶν σχολείων καὶ ἐν τοῖς προγράμμασιν αὐτῶν περιέλαβον οὐχὶ ὅτι ἡ στιγγὴ καὶ ἡ ἰδιοτροπία ἐνέπνευσεν αὐτοὺς, ἀλλ' ὅτι ἐπέβκλε πολυχρόνιος σκέψις καὶ ἡ ἐπιστήμη. Εἰς τὰ τῶν σχολείων μας καθόλου καὶ τὰ δημοτικὰ καὶ τὰ γυμνάσια δὲν εἴμεθα ἡμεῖς εἰς κατάστασιν νὰ προτείνωμεν πορίσματα ἐπιστήμης ἰδίας ἐπὶ ἄλλων ἀρχῶν στηριζομένης, ἀλλὰ νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ πορίσματα ἐθνῶν καλλιεργησάντων τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ χρόνου πολλοῦ. Καὶ θὰ ἦτο νομίζω εἰς τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν μέγα ὄφελος ἂν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐννοήσωμεν κατὰ βάθος τὴν ἐπιστήμην καὶ νὰ διατάξωμεν τὰ σχολεῖά μας σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῆς. Ἂν λοιπὸν τὰ ἔθνη τῆς ἐπιστήμης δὲν ἐδέχθησαν εἰς τὸ πρόγραμμά των καὶ μάθημα ἴδιον τὴν διδασκαλίαν τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τοῦτο δηλοῖ οὐχὶ ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐπρονόησε περὶ τούτου καὶ ὅτι ἐπέπρωτο φωνή τις ἐξ Ἑλλάδος νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐπιστήμην, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἐνόμισεν ὅτι τοιοῦτο μάθημα εἶνε περιττὸν. Καὶ τὸ ἐθεώρησε περιττὸν, διότι τὸ μάθημα τοῦτο ἐπαγγέλλεται νὰ προσφέρῃ γνώσεις οὔσας τὸ χιλιοστημόριον ἐκείνων, ἃς ἡ ἐπιστήμη δι' ἄλλου μαθήματος θεωρεῖ ἀναγκαίας εἰς κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν μόρφωσιν, προσφέρει δὲ κατὰ τρόπον ξηρὸν καὶ ἀτερπῆ καὶ διάστροφον, ὃν σήμερον κατεδίκασεν ἡ ἐπιστήμη. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅταν τις γνωρίζῃ ὁποίας ἀπαιτήσεις ἔχει ἡ παιδαγωγικὴ σήμερον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ πῶς ἡ ἱστορία δύναται νὰ ἐπρκέσῃ κάλλιστα εἰς πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν μόρφωσιν δὲν δύναται ἡ νὰ θεωρήσῃ τὴν γνῶμην τὴν προμαχοῦσαν τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, μάλιστα δικαίου τόσον γυμνοῦ, περιοριζομένου εἰς τὴν πολύτιμον γνῶσιν τῶν χωροφυλάκων, εἰσπρακτόρων, κλητήρων, καὶ τῶν τοιούτων ὡς ἐστερημένην πάσης σπουδαιότητος. Ἀπατῶνται οἱ νομίζοντες ὅτι τοιούτων γνώσεων ἔχει ἀνάγκην ὁ λαὸς, ὅπως ζήσῃ δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον κανονικὸν καὶ τέλειον. Τὰ καθήκοντα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐν Ἑλλάδι εἶνε πολλῷ ὑψηλότερα. Οὐδὲ πρέπει ἡμεῖς κατὰ τὸ περιωρισμένον ἡμῶν μέτρον τῆς ἀμέσου ὠφελείας κρίνοντες νὰ φρονῶμεν ὅτι τοῦτο τὸ μέτρον εἶναι τὸ ὀρθὸν καὶ ὅτι τοιοῦτον μέτρον πρέπει νὰ διέπῃ τὰς σκέψεις καὶ πράξεις τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ἤτις ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων εἶναι προωρισμένη νὰ συνεχίσῃ τὰ ἡρωϊκὰ ἔργα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Τοιαύτη παίδευσις μονομερὴς καὶ περιωρισμένη δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ δείξῃ τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματά της. Κύριον χαρακτηριστικὸν ὑγιοῦς παιδεύσεως εἶνε ἡ καθολικότης. Εἰσάγοντες δὲ εἰς τὸ σχολεῖον ἰδία μαθήματα ὁλοὲν ὑποτρέφετε τὴν μερικότητα πρὸς βλάβην τῆς παιδεύσεως. Ὁ μαθητὴς π. χ. πρέπει νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ ἀσκηθῇ νὰ εἶνε δίκαιος οὐχὶ μόνον πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ καὶ χρόνῳ. Καὶ ἀντὶ νὰ μερικεύσωμεν τὰ πράγματα καὶ νὰ ζητῶμεν νὰ ὁρίσωμεν περιστάσεις τινὰς, ὅπου χρεωστεῖ νὰ εἶνε δίκαιος, θὰ ἐποιοῦμεν καλλίτερον ἂν ἐρροντίζομεν δι' ἐυμεθόδου διδασκαλίας καὶ σπουδαίας ὕλης καταλλήλου νὰ διεγείρωμεν μᾶλλον τὴν ἀγάπην τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸ δίκαιον καὶ νὰ γυμνάσωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς.

Μετὰ χαρᾶς ἤκουσα τὰ περὶ τῆς πολλῆς ἀγάπης, περὶ ἧς τινες τῶν ἀξιοτίμων ἑταίρων ἐνόμισαν ἀναγκαῖον ὅτι ἔπρεπε νὰ διαβεβαιώσωσιν τὸν Σύλλογον ὅτι ἔχουν πρὸς τὸν λαόν. Δὲν ἀμῤῥάλλω ὅτι καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ συλλόγου ἐμπνέονται τοὐλάχιστον ὑπὸ ἴσης φιλοπατρίας. Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος δεικνύει ὅτι ἡ φιλοπατρία δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν προνόμιον ἀτόμων ἢ οἰκογενειῶν. Νομίζω ἀναγκαῖον νὰ κάμω αὐτὰς τὰς δηλώσεις, ὅπως μὴ παρεξηγηθῇ ἡ γνώμη μου, καθ' ἣν κηρύσσομαι κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ὁ Σύλλογος ὁ διδασκαλικὸς κκλεῖται νὰ γνωμοδοτήσῃ περὶ εἰσαγωγῆς μαθήματος μὴ ὑπάρχοντος εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρωπῆς. Καὶ καλεῖται νὰ γνωμοδοτήσῃ ὁ Σύλλογος πρὸς πανελλήνιον Συνέδριον, ἡ δὲ γνώμη αὐτοῦ περιβεβλημένη μὲ τὸ κύρος τῆς εἰδικότητος ἐνδέχεται νὰ λάβῃ γενικώτατον χαρακτῆρα. Καὶ διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι, ὅσον ἀσήμαντος καὶ ἂν θεωρηθῇ ἡ προκειμένη ἐρώτησις, ἐπειδὴ ὅμως προετάθη ὑπὸ πανελληνίου συλλόγου, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ αὐτοσχεδιάσωμεν τὴν ἀπάντησιν.

Μοὶ φαίνεται ὅτι θαρραλέοι δυνάμεθα νὰ ἀποκριθῶμεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσαχθῇ τοιοῦτο μάθημα εἰς τὸ σχολεῖον, διότι οὐδὲ ἡ Εὐρώπη ὑπὸ τὰς αὐτὰς πολιτικὰς ἀνάγκας ζῶσα οὔτε εἰσήγαγέ ποτε οὔτε παραδέχεται τοιοῦτο μάθημα ἐν τοῖς σχολείοις. Δὲν φαίνεται δὲ καθόλου ὅτι ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταύτης προέκυψεν βλάβη εἰς τὴν Εὐρώπην. Δὲν εἶναι, κύριοι, τὰ μαθήματα τὰ πολλά, δι' ὧν θεμελιοῦται βίος ἠθικὸς καὶ πολιτικὸς ὑγιής. Εἶναι παραγνώρισις αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης τῆς παιδαγωγικῆς νὰ προβάλωντκι εἰς τὸ μέσον ἐν πάσῃ σπουδαιότητι γνῶμαι περὶ πολλαπλασιασμοῦ τῶν μαθημάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μᾶλιστα σήμερον, ὅτε ἡ ἐπιστήμη τείνει διὰ λόγους παιδευτικοὺς νὰ συνδέσῃ καὶ συγκεντρώσῃ τὰ μαθήματα. Βεβαίως πρέπει νὰ λυπηθῶμεν ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐδείχθη παράγων ἄθλιος εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους! Βεβαίως ἔχουσι καθήκοντα καὶ Κυβέρνησις καὶ Σύλλογοι καὶ ἄτομα νὰ ἐργασθῶσι δραστηρίως εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ! Ἀλλ' ἂς μὴ ζητῶμεν τὴν διοδιάιρεσιν τῶν μαθημάτων, καὶ τοῦτο ἄνευ ἀνάγκης οὐδεμιᾶς καὶ σήμερον ὅτε τὰ μαθήματα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου συνενοῦνται ἤδη καὶ συσχετίζονται.

Οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὡς μαθήματος ἰδίου ἐν τοῖς σχολείοις θὰ ἐδίσταζον ἀναμφιβόλως νὰ κηρυχθῶσιν ὑπέρμαχοι αὐτοῦ, ἂν δὲν ἐλησμόνουν τί ἡ ἐπιστήμη τοῦ δημοτικοῦ σχολείου προτείνει εἰς πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν παίδευσιν, καὶ διὰ τίνος τρόπου θέλει νὰ γίνηται αὕτη ἐναντίου μὲν πρὸς ἐκεῖνον, ὃν οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου προβά

τὰ τέκνα του, ὁποίας προλήψεις ἔχει ὁ λαός, ὁποῖα εἶνε τὰ ἐπιτηδεύματα, ἡ βιομηχανία, τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, πῶς διατελεῖ ὁ λαὸς πρὸς τὴν βιομηχανίαν, πρὸς τὸ ἐμπόριον. Ὁποῖα μέτρα λαμβάνονται πρὸς βελτίωσιν τοῦ λαοῦ, πῶς εἶνε τὰ σχολεῖα, τί πράττει ἡ κυβέρνησις ὑπὲρ αὐτῶν, τί ὁ οἶκος. Πῶς κτίζονται αἱ οἰκίαι, εἰς ποῖον βαθμὸν εὑρίσκεται ἡ καλλιεργεία οὐ μόνον ἐν ταῖς καλαῖς τέχναις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ. Πῶς εἶναι ὁ καθημερινὸς βίος τοῦ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν τροφὴν, τὴν κατοικίαν, τὰς διασκεδάσεις.

Ταῦτα καὶ μυρία ἄλλα πρέπει νὰ ἐξεύρῃ, ὅστις θέλει νὰ φέρῃ ἐπαξίως τὸ μέγα ὄνομα τοῦ συνταγματ. πολίτου. Καὶ νὰ ἐξεύρῃ οὐ μόνον ὅπως πραγματικῶς εἶνε, ἀλλ' ὅπερ τὸ οὐσιωδέστατον, πῶς πρέπει νὰ εἶνε. Μόνον ὁ ὠφελιμέστερος μὲ τοιαύτας γνώσεις κατανοεῖ τὸν ὀργανισμὸν τῆς πολιτείας καὶ δύναται ἂν θέλῃ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ αὐτῆς.

Δὲν πιστεύω νὰ εὑρίσκεταί τις καὶ ἐν τῷ Συλλόγῳ τούτῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς σπουδαιότητος καὶ ἀναγκαιότητος τῶν γνώσεων τούτων. Ἡ μόνη δυσκολία ἔγκειται ἐν τούτῳ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παρασκευασθῇ βιβλίον ἐκ τῆς ἱστορίας περιέχον ἁπάσας τὰς γνώσεις ταύτας καὶ ἐν θέτον αὐτὰς κατὰ τρόπον εὐληπτον τερπνὸν καὶ διδακτικόν. Μόνον ἡ δυσκολία τῆς συντάξεως τοιούτου βιβλίου ἠθελε παρουσιασθῇ σπουδαῖον πρόσκομμα εἰς τὴν κατόρθωσιν τοῦ ἔργου ἢ τοὐλάχιστον ἤθελον ἀναβάλλει τοῦτο. Ἀλλ' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας πολλάκις ἔσωσε τὸ ἔνδοξον παρελθόν. Αὐτὸ καὶ τώρα θὰ φρονηματίσῃ καὶ μορφώσῃ ἡμᾶς, ὅπως ἐμόρφωσε καὶ μορφόνει καὶ τώρα ἀκόμη τὴν Εὐρωπην. Ἔχομεν συγγράμματα καὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ κατὰ τὸ εἶδος ἀριστουργήματα μεγαλοφυΐας. Μικρὰ τις διασκευὴ Ὁμήρου, Ἡροδότου κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ δημοτ. σχολείου, βιβλίον πραγματευόμενον τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, βιβλίον τῆς παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ μετὰ τέχνης ἤθελον ἐγκατακλεχθῇ αἱ νεώτεραι σκέψεις καὶ ἀλήθειαι, ἰδοὺ ὕλη κατάλληλος διὰ πολιτικὴν καὶ ἑλληνικὴν ἀνατροφήν.

Ἡ γνώμη μου λοιπὸν εἶνε.

Μὴ δεχθῆτε την εἰσαγωγὴν τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὡς μαθήματος ἰδίου ἐν οὐδενὶ σχολείῳ, διότι τότε θὰ δειχθῆτε ὅτι παρὰ τὸ πνεῦμα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἐργάζεσθε πρὸς βλάβην τῆς πολιτικῆς ἀνατροφῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων. Εἰς τὸν διδασκαλικὸν Σύλλογον πρόκειται ἔνδοξον στάδιον ἐνεργείας ἂν θέλῃ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως, νὰ καταστήσῃ τοὺς συγγραφεῖς τῆς Ἑλλάδος ὠφέλιμον ἀνάγνωσμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη, καθ' ἣν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑκάστου χωρικοῦ θὰ εὑρίσκωνται πλησίον τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τὰ ἔνδοξα ἔργα τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἡμέρα ἐκείνη καθ' ἣν θὰ διωχθῶσιν ἐκ τοῦ σχολείου καὶ τῆς οἰκίας αἱ μωραὶ φυλλάδες, ἡ ἡμέρα ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ μαθητὴς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου θὰ ἀρχίσῃ νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ συμβουλεύηται τοὺς ἐνδόξους συγγραφεῖς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶνε ἀρχὴ ἑλληνικῆς ἀνατροφῆς ἀξίας τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ἰδοὺ στάδιον ἐνεργείας διὰ τοὺς πατριώτας! Ἰδοὺ ἀντικείμενον ἄξιον τῆς προσοχῆς τοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου!

═

ΜΕΛΕΤΗ

ἐπὶ τοῦ Παντὸς ἢ τοῦ ἀνάρχου καὶ ἀτελευτήτου κόσμου.

(Συνέχεια ὅρα φυλλάδιον 12)

Ἡ Γῆ λοιπὸν κινεῖται, ἤτο τὸ σύνθημα τῶν τότε ἀληθῶν ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, ἐνῷ ὁ Ἥλιος ἀκινητεῖ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος, κινούμενος ὅμως περὶ τὸν ἄξονά του, καὶ ὡς ἡ μετέπειτα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἐδείξε καὶ ἐν τῷ ἀπείρῳ χώρῳ ἔχων τὴν φορὰν του πρὸς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Ἡρακλέους· ὡς πρὸς τοὺς Πλανήτας ὅμως τούς τε προγενεστέρους καὶ μεταγενεστέρους ἀνακαλυφθέντας, ἐξέφρασαν τὸ σφόδρα πιθανὸν αὐτῶν συμπέρασμα, ὅτι διαγράφουσιν κανονικὰς γραμμὰς κύκλῳ περὶ αὐτὸν κινούμενοι ὡς ἀκολούθως. Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἄρης, Τηλεσκοπικοὶ πλανῆται, Ζεύς, Κρόνος, Οὐρανός, Ποσειδῶν.

Πολλοὺς ἔσχεν τοὺς προσηλύτους τὸ νέον τοῦτο σύστημα, καὶ πλεῖστα τὰ ἐκ τούτου ὠφέλιμα ἀποτελέσματα, καθότι ὁ συνδυασμὸς τούτου μετ' ἄλλων προγενεστέρων συνεπήγαγε τὴν περινουστάτην ἀλήθειαν, ὅτι οἱ Ἀπλανεῖς ἀστέρες οὐδὲν ἄλλο εἰσὶ ἢ ἄλλοι Ἥλιοι διεσπαρμένοι κατ' ἄπειρον ἀριθμὸν ἐν τῷ ἀχανεῖ, ὅηλ. ὅτι ἐν τῷ ἀπεράντῳ Οὐρανῷ ὑπάρχουσι τόσα Ἡλιακὰ συστήματα ὅσοι εἰσὶν οἱ Ἀπλανεῖς ἀστέρες, οὐχ ἧττον ὅμως οἱ πολέμιοι καὶ τούτου τοῦ νεωτερισμοῦ δὲν ἔλλειψαν νὰ προτείνωσι τὰ αἰχμηρὰ καὶ φθόνου περιβεβλημένα αὐτῶν βέλη ὅπως τὸ ἀποπνίξωσι, καθ' ὅσον αἱ ἐπικρατοῦσαι τότε προλήψεις ἐφαίνοντο πολὺ ἀνώτεραι τοῦ νέου τούτου συστήματος τὰ μετὰ μεγίστης σαρηνείας καὶ ἁπλότητος ἐξηγοῦντες τὰ ἐν τῷ ἀπείρῳ Κόσμῳ φαινόμενα, τοῦ μετὰ λεπτότητος καὶ ἀκριβείας ὑπολογίζοντος πᾶσαν μέλλουσαν μεταβολήν· ἡ ὀρθότης ὅμως αὐτοῦ ἀπεδείχθη μετέπειτα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους Ἀστρονόμους, οἵτινες διὰ τῆς ἐμβριθοῦς ἐκείνης σπουδῆς τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ τῆς λεπτομεροῦς ἐμπειρικῆς παρατηρήσεως ἐπιτυχόντες τὴν ἀνακάλυψιν πολλῶν ἔτι ἀγνώστων τῷ Κοπερνίκῳ, τὸ παρεδέχθησαν ἐνθέρμως, καὶ τὸ ὑπεστήριξαν μετὰ πυρεσσούσης σφοδρότητος καὶ ἐκθύμως οὕτως ὥστε οὐδεὶς ἐκ τῶν νῦν Ἀστρονόμων ὑπάρχει ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ.

Ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης παρουσιάζουσιν ἡμῖν αἱ περὶ κινήσεως τῆς Γῆς Ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις. Βλέποντες ἄῤῥηνς τὸν Ἥλιον καὶ ἅπασαν τὴν ἀπειρίαν τῶν οὐρανίων σφαιρῶν νὰ περιφέρωνται ἐν διαστήματι 24 ὡρῶν κυκλοτερῶς περὶ τὸν ἡμέτερον πλανήτην ἐξ Α. πρὸς Δ. διανύοντες τροχιὰς ἀμεταβλήτους τὸ σχῆμα, ἐρωτῶμεν, εἶναι ἄρα γε φαινομενικὴ ἡ κίνησις αὕτη; ἢ πράγματι ἔχουσι τοιαύτην φορὰν καὶ τοιοῦτον ῥυθμὸν τὰ ἑπουρά ικ ταῦτα σώματα; ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι καθαρῶς φαινομενικὴ, καὶ τῷ ὄντι, πῶς ἦτο δυνατὸν τὸν ὑπερμεγέθη καὶ ὀγκωδέστατον Ἥλιον ἡ σχετικῶς σμικροτάτη Γῆ νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν τροχιάν του, τοῦτο φυσικῶς ἀντιτάσσεται πρὸς τοὺς νόμους τῆς Ἕλξεως ἢ Γενικῆς Βαρύτητος, τίνι τρόπῳ ἤθελον ἐξηγηθῆ αἱ ἐτήσιαι παραλλάξεις πλείστων ἀστέρων; διότι τότε, τῆς Γῆς δηλ. κινητούσης, ἐπειδὴ παραλλαξις ἀστέρου, τινὸς οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ γωνία ὑρ' ἣν ὁρᾶται ἀπὸ τοῦ ἀστέρος τούτου ἡ ἀκτὶς τῆς Γῆς, ἡ δ εὐθυνσις τῆς ὀπτικῆς ἀκτῖνος πρός τινα ἀστέρα ἤθελε μείνει σταθερὰ, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ καταμέτρησις τῆς γωνίας ταύτης εἰς τὸν ἀστέρα θὰ ἦτο ἀδύνατος· ἄλλως τε καὶ πλεῖστα ὅσα φαινόμενα, ἐκ τῆς παρδοχῆς ταύτης εὐκόλως ἐξηγούμενα πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τῆς σωστικῆς αὐτοῦ, π.χ. ἡ Μεταλλαγὴ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ ἡ Ἀνισότης τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἐξηγοῦνται εὐχερέστατα διὰ τῆς περὶ τὸν Ἥλιον κινήσεως τῆς Γῆς.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Κοπέρνικος κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς αἰσίαν λύσιν τὸ σκοτεινότατον τῶν Ἀστρονομικῶν ζητημάτων, κατέστη ὅμως ἀδύνατος ἢ τε προσπάθεια καὶ περισπούδαστος αὐτοῦ φροντὶς ὅπως διατηρηθῇ ἐπὶ μακρόκαθ' ὅτι, ὡς ἄνω εἴδομεν, ἡ ἀντινεωτεριστικὴ ὁμὰς τῶν Ἰησουϊτῶν, δι' ἀστρολογικῶν μαντευμάτων ἐξαπατῶσα τοὺς ἁπλοῦ στέρους κατώρθωσεν, ὥστε ἡ ἀληθὴς αὕτη ἐρεύρεσις νὰ ταφῇ ζῶσα εἰς τοὺς μυστηριώδεις τάφους τῆς ἀμαθείας καὶ τυφλότητος. Ἡ ἐξαφάνισις τῆς ἀληθείας ταύτης εὐτυχῶς δεν διειωνίσθη ἐπὶ μακρὸν, διότι κατὰ τὸ 1635 νέα διανοητὶ ἡ λάμψις ἀναφαίνεται ἐν τῷ Κοσμικῷ Ὁρίζοντι, τῇ βοηθείᾳ τῆς ὁποίας κατέστη ἐκ νέου ὁρατὴ ἡ ἀλήθεια· ἰδοὺ αἴρνης ὁ ἐκ Φλωρεντίας ἕλκων τὸ γένος Γαλιλαῖος ἤρξατο νὰ ἀναζωπυρῇ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ διδάσκων τὰς ἀληθείας τοῦ Κοπερνικείου δόγματος καὶ διατυπώνων ταύτας ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ, ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ ἡ φωτίζουσα αὕτη διανοητικὴ δᾷς ἐπορθαλμιουμένη φθονερῶς καὶ ἐπιδούλως ἔμελλε νὰ ἀποσβέσῃ καὶ ἀπέσβεσε, διότι καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος περιπεσὼν εἰς χεῖρας τῶν Ἱεροζεταστῶν κατεδικάσθη καὶ ἀφωρίσθη ὡς ἀνατροπεὺς τῆς ὑριστεαμένης θειας ἀλληλουχίας τῶν Οὐρανίων φαινομένων, καὶ ἀφεύκτως ἤθελεν ὑποστῇ τὸν διὰ στρεβλώσεως ἢ διὰ πυρᾶς σκληρὸν θάνατον, ἂν ἠρνεῖτο νὰ ἀπομώσῃ γονυκλινὴς ἐπὶ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, ἔστω καὶ φαινομενικῶς, τὴν περὶ τὸν Ἥλιον κίνησιν τῆς Γῆς, ἡ ἀλήθεια εἶχεν ἐνσαρκωθῇ ἐν αὐτῷ τόσον, ὥστε μετὰ τὴν ἀπόμοσιν ἰδία ἀνερώνησε τὸ γνωστὸν καὶ «ὅμως ἡ Γῆ κινεῖται».

Ὁ μετὰ τὸν Γαλιλαῖον ἀναφανεὶς Κέπλερος βασισθεὶς εἰς τὴν τοῦ Κοπερνίκου παραδοχὴν κεντρικῆς τινος δυνάμεως ἐν τῷ Ἡλίῳ, διατηρούσης περὶ αὐτὸν ἅπαντας τοὺς πλανήτας εἰς τὴν ἑαυτῶν τροχιὰν, συνεπέρανεν, ὅτι ἡ ἑλκτικὴ οὕτως εἰπεῖν αὐτὴ δύναμις θὰ ἐκτείνηται εἰς τὴν Γῆν ὡς καὶ εἰς ἅπαν τὸ πλανητικὸν ἡμῶν σύστημα, καὶ ὅτι ἡ περὶ τὸν Ἥλιον αὕτη κίνησις τῶν Πλανητῶν θὰ διέπηται ὑπὸ γενικῶν καὶ ἀναλλοιώτων νότερον χρόνον ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου· μων, οὓς ἐν τέλει μετὰ σειρὰν συλλογισμῶν καὶ μεγάλων ἀγώνων ἐδέησε νὰ φέρῃ εἰς φῶς. Διέγραψε δηλ. ἡ περιφανὴς αὕτη ἀγχίνοια ἐκ τῶν προηγουμένων παρατηρήσεων τοὺς ἀκολούθους νόμους τῆς κινήσεως τῶν Πλανητῶν.

α.) Ἕκαστος πλανήτης κινεῖται περὶ τὸν Ἥλιον ἐπὶ τροχιᾶς ἐπιπέδου, τῆς ἀκτῖνος τῆς ἑνούτης τὰ Κέντρα τοῦ τε περιφερομένου πλανήτου καὶ τοῦ Ἡλίου διαγραφούσης ἐμβαδὰ ἴσα εἰς ἴσους χρόνους.

β'.) Ἡ τροχιὰ ἑκάστου πλανήτου εἶναι ἔλλειψις τὴν μίαν τῶν ἑστιῶν τῆς ὁποίας κατέχει ὁ Ἥλιος.

γ'.) Τὰ τετράγωνα τῶν χρόνων, καθ' οὓς οἱ πλανῆται διανύουσι ὁλόκληρον τὴν περὶ τὸν Ἥλιον περιφορὰν τῶν εἶναι εἰς ἀναλογίαν μὲ τοὺς κύβους τῶν μεγάλων ἀξόνων.

Οὐδεὶς διεμφισβήτησε τὸ κῦρος τῶν ἀνωτέρω νόμων, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς τῶν τότε διασήμων Ἀστρονόμων ἐτόλμα νὰ ὁρίσῃ σαφῶς θεμελιώδη τινὰ νόμον, ὅπως τελείως ἀποπερατωθῇ ἡ λύσις τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀποπεράτωσις προπαρασκευάσθη διὰ τὸν μεγαλοφυέστατον Νεύτωνα, καὶ ἰδοὺ οὗτος μετὰ νέας ὅλως ἐφευρέσεως ἀναφαίνεται φαντασθεὶς κεκρυμμένην τινὰ καὶ ἀκατανίκητον δύναμιν ὡς διέπουσαν ἅπαντα τὰ σώματα τοῦ Ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος, ἣν δύναμιν Ἔλξιν ἢ Γενικὴν Βαρύτητα ἐκάλεσεν.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

(Διδάκτωρ τῶν Μαθηματικῶν.)

(Ἕπεται Συνέχεια).

═

ΑΡΧΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΘΕΙΟΥ ΔΟΞΑΣΙΩΝ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΣΥΓΓΕΝΕΣΙΝ ΑΥΤΩΝ ΑΡΙΟΙΣ ΛΑΟΙΣ.

ὑπὸ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΙΑΣΕΜΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ διάφοροι τῶν ὄντων καὶ φαινομένων καταστάσεις καὶ σχέσεις ἀξιαι τῆς λατρείας αὐτοῦ ἐνομίσθησαν καὶ ἐν τοῖς τότε πλασθεῖσι μύθοις ἀπεικονίσθησαν, οἵ τινες ἄλλοτε μὲν τὰ καθ' ἡμέραν φαινόμενα ἐξεικονίζουσιν, ἄλλοτε δὲ τὰ κατ' ἀόριστον χρόνον ἐπανερχόμενα φαινόμενα ἢ τὸν ἐτήσιον δρόμον τοῦ ἡλίου [4]

Τοιοῦτοι εἰναι οἱ χαρακτηρίζοντες τὰς σχέσεις τοῦ χειμῶνος καὶ θέρους, τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος, τὴν ἀνανέωσιν τῆς φύσεως, τὰς σχέσεις τῆς ἡμέρας, ἠοῦς, ἑσπέρας, νυκτός, τὴν ἐπάνοδον τῆς πρωίας καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ κόσμου ὅλου, τὰς σχέσεις τῶν δυνάμεων τοῦ φωτὸς πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους, [5] οὐχὶ ὅμως καὶ τόσῳ ποικίλας κατ' ἀρχάς, ὅσω βραδύτερον φαίνεται, διότι πάντες οἱ θεοὶ οἱ κατὰ τόπους λατρευόμενοι οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ διάφοροι ἰδιότητες ἀντικειμένων τινῶν, ἰδίως δὲ θεῶν τινων τοῦ φωτὸς [6], διάφορα μόνον κατὰ τόπους ὀνόματα ἐχόντων.

Οὕτω π.χ. ὁ ἀνατέλλων ἥλιος παρίσταται καταδιώκτης τῶν ὄρφων τῆς νυκτός, τῶν δυνάμεων αὐτῆς, καλούμενος μάλιστα ἡ ζωή, ἡ ποινή, ὁ λάμπων δεσπότης καὶ πατήρ [7]. Ὁ ἥλιος οὗτος διήγειρε τὸ αἴσθημα τῆς ὑποταγῆς, ἀδυναμίας, ἐλπίδος, πίστεως ἰσχυρᾶς εἰς δυνάμεις ἀνωτέρας θεωρουμένας πηγὴν πάσης σορίας καὶ ἀρχὴν πάσης λατρείας. Ὁ αὐτὸς ἐνέπνευσε τὰς πρώτας δεήσεις καὶ διήγειρε τὰς θυσίας. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ὁ δύων ἥλιος ὡς κατασταρέφων βραδέως τὸν βίον του ἐνέπνευσε φόβον καὶ τὸ μέρος, ἔνθα δύει, ἐθεωρήθη ἡ δικμονὴ καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ τεθνεώτων, ἔνθα καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μεταβαίνει καὶ ἔνθα οἱ εὐσεβεῖς ἀπολαύουσι μακαριότητος.

Ἀλλὰ πάλιν, ἐπειδὴ ἐπανέρχεται τὴν ἐπιοῦσαν, ἐθεωρήθη ὡς νέος μεταβαλλόμενος, ὅμοιος πάντοτε ἑαυτῷ, ὡς ἀθάνατος, ὅθεν καὶ ἡ περὶ ἀθανασίας δοξασία αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν κατέστη καὶ θεὸς τῆς ἡμέρας, θεὸς τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, καὶ ἀπεδόθησαν αὐτῷ συγγενεῖς ἡ Ἠὼς κατά τε τὴν αὐγὴν καὶ τὴν ἑσπέραν, ἥτις καὶ αὕτη διήγειρεν αἰσθήματα ἄπειρα, θεωρουμένη νέα, οὐδέ ποτε γηράσκουσα καὶ φίλη τοῦ ἀνθρώπου. [8] Ἐπειδὴ δὲ τὰ αὐτὰ φαινόμενα φαίνονται τὴν ἑσπέραν, οἱ ἀρχαῖοι ἐδόξαζον ὅτι, ἅμα ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου καὶ προσδλέψαντος τὴν Ἠώ, αὕτη μὲν ἔκρυψε τὸ πρόσωπον καὶ ἠρκνίσθη, ὁ δὲ ἥλιος πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἐπιζητεῖ αὐτήν, ἥ τις ὅμως παρίσταται αὐτῷ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἑσπέρας καὶ προσλαμβάνεται ἐν τοῖς δόμοις τῶν ἀθανάτων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὄντος ἤδη εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ βασιλείου τῶν τεθνεώτων εἰς τὴν δύσιν [9].

Ἀλλὰ καὶ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς παρεῖχε θάρρος καὶ φόβον καὶ ταραχήν, ἐξ οὗ ὁ ἄνθρωπος ἠναγκάζετο νὰ προςβλέπῃ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, παρέχοντος ἐλπίδα [10], ὅτι θὰ ἀποδιώξῃ καὶ καταστρέψῃ τοὺς ὄρεις τῆς νυκτός, τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους διὰ τοῦ φωτός του.

Ἀλλ' ὅμως αἱ σχέσεις αὗται οὐ μόνον παρίστανται καὶ ἀπεικονίζονται διαφόρως κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιοῦνται τῷ χρόνῳ [11] ἐκ τῶν διαφορῶν τοῦ κλίματος καὶ τῆς διαφόρου ποικιλίας τῆς χώρας, ἐν ᾗ κατοικεῖ ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι ἐκ τῆς καρπίμου καὶ ἐρήμου γῆς, τοῦ ὕψους καὶ βάθους αὐτῆς, τοῦ ὁμαλοῦ καὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, τῶν πεδιάδων καὶ ὀρέων, ἐκ τῆς θαλάσσης, τῶν ποταμῶν καὶ ρυάκων. [12]

Καί τοι δὲ ἡ λατρεία τῆς φύσεως εἶνε ποικίλη, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, οὐχ ἧττον ὅμως εἶνε ἁπλουστέρα ἢ ὅσον ἠμεῖς νομίζομεν αὐτὴν [13], διότι, ἐν ᾧ ἡ ποικιλία τοῦ κόσμου εἶνε τοσαύτη, βλέπομεν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι τὰ πάντα ἐξῆλθον ἐκ μικρῶν σπόρων καὶ ἁπλῶν θεμελιωδῶν δοξασιῶν. Ἀλλ' αὗται πάλιν, καίπερ οὖσαι ἁπλαῖ, δὲν εἶνε ὅμως παρὰ πᾶσι τοῖς μέλεσι τῆς ἰνδογερμανικῆς ὁμοεθνίας αἱ αὐταί, ἀλλὰ ποικίλλουσι παρ' ἑκάστῳ αὐτῶν καὶ κατὰ τόπον καὶ χρόνον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ ἔθνει, ὡς παρὰ ταῖς διαφόροις φυλαῖς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπως καὶ βραδύτερον διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτῶν κατὰ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως, ὧν ἑκάστη εἶχεν ἰδίαν θεότητα, οὖσαν ἀντιπρόςωπον τοῦ θείου ἐν τῇ φύσει. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε δύσκολον νὰ ὁρισθῶσιν αἱ δοξασίαι αὗται χωρὶς, θέλομεν μόνον, ὅταν βεβαίαν γνῶσιν ἔχωμεν, παραθέτει τοὺς τόπους καὶ τὰς φυλάς, ἐν οἷς ἐπικρατεῖ ἡ λατρεία τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ θεοῦ.

(Ἕπεται συνέχεια).

═

ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΟΤΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ

ὑπὸ

ΧΑΡΙΣΗ ΠΟΥΛΙΟΥ

Καθηγητοῦ.

Οἱ κεκυμμένοι, οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποι,» εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ πρὸς τὴν κυρίαν Εὐανθίαν, τὴν μητέρα της. «Νὰ τοὺς ἔβλετες! δεκατέσσαρα μίλια μακρὰν ἔρυγον ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Οὗτος καίε, πυρπολεῖ καὶ λεηλατεῖ, ὅπου ἔλθῃ.»

«Ἀχ, κόρη μου!» ἀπήντησεν ἡ κυρία Εὐανθία, «ὁ πόλεμος εἶνε ἐν τῶν μεγίστων κακῶν, τὰ ὁποῖα πιέζουσι τὴν ἀνθρωπότητα. Ἔχεις δίκαιον, ὅτι λυπεῖσαι τοὺς κεκυμένους φυγάδας· συμπάθεια πρὸς τὴν δυστυχίαν τῶν ἄλλων ἁρμόζει εἰς μίαν καλὴν εὐσεβῆ καρδίαν!»

«Ἀγαπητὴ μῆτερ,» εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, «ἔχω ὀλίγα λεπτὰ· ἀλλ' αὐτὰ τὰ ὀλίγα θέλω νὰ τὰ δώσω εἰς τοὺς δυστυχεῖς· μοὶ ἐπιτρέπεις νὰ μαζεύσω παλαιὰ λινὰ καὶ νὰ τὰ στέρω εἰς τοὺς κεκυμένους αὐτοὺς· τὰ φορέματά των εἶνε ὅλως διόλου ξεσχισμένα.»

«Κάμε το κόρη μου!» ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ· «εἰς τοιοῦτους δυστυχεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι πολλὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας μας, πρέπει νὰ δίδωμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ στερώμεθα. Ἐγὼ ἡ ἰδία θὰ συνάξω τὰ παλαιὰ ἀσπρόρρουχα καὶ θὰ τὰ στείλω εἰς αὐτούς.»

Ἡ Ἀθηνᾶ ἔχαιρε πολὺ δι' αὐτά. Ἡ μήτηρ ἔφερεν ἐν ἀρκετὰ μέγα δέμα ἀπὸ παλαιὰ ἐνδύματα καὶ ἐπῆγε μὲ τὴν θυγατέρα της πρὸς τοὺς φυγάδας. Πόσον ἐχάρησαν οὗτοι διὰ τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα τοῖς προσέφέρθησαν! «Σᾶς βλέπομεν ὡς ἀγγέλους τῆς σωτηρίας μας» εἶπον πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν μητέρα της· «ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὰ ἀνταποδώσῃ χιλιοπλασίως!»

Οἱ δυστυχεῖς διηγήθησαν τότε πόσον θλιβερὰ ἐρκίνετο τώρα ἡ χώρα, ἐξ ἧς ἤρχοντο. «Τὰ πάντα εἶνε κατεφαγωμένα, εἶπον, καὶ δύο, τρεῖς πατάταις πληρώνονται μὲ πολλὰς δραχμάς. Ὅπου ἔλθῃ ὁ στρατιώτης, θέλει νὰ ἔχῃ νὰ τρώγῃ. Ἂν δὲν δύναται τις νὰ τοῦ δώσῃ, ἀγριεύεται, κτυπᾷ, καὶ πολλοὶ ἀθῶοι ἤδη ἔχασαν τὴν ζωήν των. Οἱ ἀξιωματικοὶ εἶνε μὲν φιλανθρωπότεροι, ἀλλὰ δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐμποδίζωσι τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀπαιδεύτου ἀνθρώπου. Πολλὰ χωρία καὶ κῶμαι ἐκάησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ εἰς στάκτην μετεβλήθησαν».

Οὕτως ἐξκολούθουν νὰ διηγῶνται οἱ φυγάδες. Ὅτε δὲ ἡ κυρία Εὐανθία ἐπέστρεψε μὲ τὴν κόρην της εἰς τὴν οἰκίαν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ: «χαίρω πολὺ ὅτι δύναμαί τι ἀκόμη νὰ δώσω εἰς τοὺς ἀσθενεῖς.»

«Ἡ χαρὰ αὕτη κάμνει τιμὴν εἰς τὴν καλὴν καρδίαν σου, ἀπήντησεν ἡ μήτηρ· ἡ φιλανθρωπία εἶναι ὡραία, ἀγαπητὸς ἀρετὴ ἰδίως, ὅταν μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ἐξασκῇ τις. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εὐεργετοῦσι μὲν τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ μετὰ λυπῆς καὶ δυσαρεσκείας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ εὐεργεσίαι ἀποβάλλουσι πολὺ τῆς ἀξίας των. Καί πρέπει τις προσέτι νὰ φροντίσῃ ἵνα τοιούτους εὐεργετῇ, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἄξιοι. Ὑπάρχουσι κακοὶ ἄνθρωποι. οἱ ὁποῖοι ἕνεκα ἀπορίας περιέρχονται τὰς ὁδοὺς καὶ τὴν ἐπαιτείαν προτιμῶσι τῆς ἐργασίας. Οὗτοι εἶνε ἀναξιοι τῆς βοηθείας ἡμῶν, διότι οὕτω ἐνισχύονται μᾶλλον εἰς τὴν ἄτακτον ζωήν των. Τοὺς τοιούτους καλὸν εἶνε νὰ τοὺς ἀφίνῃ τις εἰς τὴν τύχην των· οὕτω δὲ μόνον δύνανται νὰ διορθωθῶσι.»

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπεσκέφθη τὴν Ἀθηνᾶν ἡ φίλη της Ἀγνή καὶ τὴν προσεκάλεσεν εἰς περίπατον. Ἐντὸς παραπήγματος πρὸ τῆς πόλεως ἦτο εἷς ταχυδακτυλουργὸς, ὅστις ἔκαμνε διάφορα κομψὰ τεχνάσματα. «Πρέπει νὰ τὸν ἰδωμεν» εἶπεν ἡ Ἀγνή· καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἔλαβεν εὐθὺς τὰ ὀλίγα λεπτά, τὰ ὁποῖα εἶχε, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ μὲ τὴν φίλην της τὸν ταχυδακτυλουργόν.

Ἀκριβῶς, ὅτε ἤθελον νὰ ὑπάγωσιν εἶδον ὅτι πολὺς λαὸς συνέτρεχεν εἰς τὸν δρόμον. Ἤκουσαν ὅτι φέρουσι πλῆθος αἰχμαλώτων. Ἡ Ἀθηνᾶ ἐσταθῇ μὲ τὴν Ἀγνὴν πρὸ τῆς πατριικῆς οἰκίας καὶ βα

χωρῶσι. Εἰς αὐτοὺς ἔδωκεν ὅλα τὰ λεπτά, τὰ ὁποῖα εἶχε.

Ἡ Ἁγνὴ τὸν ἔψεξε δι' αὐτό, ἀλλ' ἡ κυρία Εὐανθία εἶπεν. «Ἡ Ἀθηνᾶ ἔκαμε πολὺ καλὰ· διὰ τοῦ δώρου της πολὺ ἴσως ἐλάφρυνε τοὺς δυστυχεῖς πληγωμένους.»

Δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσεκλήθησαν νὰ προσφέρωσι τετιλμένα ξαντὰ, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο πρὸς θεραπείαν τῶν πληγωμένων. Καθὼς ἤκουσε περὶ τούτου ἡ Ἀθηνᾶ, ἐκινήθησαν ἐν αὐτῇ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας, καὶ παρεκάλει τὴν μητέρα της νὰ τῇ δώσῃ τὰ παλαιὰ πανιά της, ἵνα τίλῃ ταχέως ξαντά.

«Λησμονεῖς δὰ τὸν περίπατόν μας ὅλως διόλου, εἶπεν ἡ Ἁγνή· τώρα δὲν εἶνε καιρὸς νὰ τίλλῃς ξαντά. Ἄφες τα, ἕως οὗ ἐπιστρέψωμεν.»

«Ἀγαπητὴ Ἁγνή,» εἶπεν ἡ κυρία Εὐανθία· «ὅταν θέλωμεν νὰ εὐεργετήσωμεν τοὺς ἄλλους, πρέπει ἔσον τὸ δυνατὸν ὀγλήγορα νὰ τὸ κάμωμεν. Ὅστις δίδει ὀγλήγορα, δίδει διπλᾶ, λέγει ἡ παροιμία. Ἂν θὰ κάμωμεν κανὲν καλὸν εἰς τὸν πληγωμένον, πρέπει νὰ τὸ κάμωμεν ὀγλήγορα.»

Μὲ δυσαρέσκειαν ἔλαβεν ἡ Ἁγνὴ τὸ σακκουλάκι της καὶ ἔφυγε· ἡ Ἀθηνᾶ ὅμως ἔκαμε ξαντὰ μὲ πολὺν ζῆλον καὶ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς ἄνθρωπον τῆς ἐξουσίας, καὶ τοιουτοτρόπως συνεισέφερε καί τι πρὸς καταπραΰνσιν τῶν πόνων τῶν δυστυχῶν ἐκείνων.

Καθὼς προσηνέχθη ἡ Ἀθηνᾶ κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν, οὕτω προσεφέρετο καὶ πάντοτε· Συμπαθὲς καὶ εὐεργετικὸν κοράσιον οὖσα κατεπραΰνε τὴν δυστυχίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅπου καὶ ὅσον ἠδύνατο. Ὅτε δὲ ἡ Ἀθηνᾶ ἔγεινε γυνὴ πλουσίου ἀνδρὸς, ἤτο εἰς κατάστασιν νὰ κάμνῃ περισσοτέρας εὐεργεσίας, καὶ τὰς ἔκαμνε μετὰ ζήλου.

Πολλαὶ χῆραι καὶ ὀρφανά, ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὶ κατέφευγον πρὸς την Ἀθηνᾶν, καὶ ὑπ' αὐτῆς ὑπεστηρίζοντο. Ἀλλὰ παρετήρησεν ἡ εὐεργετικὴ κυρία, ὅτι διὰ τῶν εὐεργεσιῶν της δὲν ἔκαμνε τόσα πολλὰ καλὰ, ὅσα ἐπεθύμει. Εἰς τοὺς πλείστους ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον προσεφέρετο βοήθεια· πολλοὶ δὲ, οἱ ὁποῖοι ἐλάμβανον παρ' αὐτῆς χρήματα, ἐπήγαινον εἰς ἓν καπηλεῖον, διεσκέδαζον ἐκεῖ καὶ ἔπειτα δὲν εἶχον πάλιν λεπτά.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἐσκέφθη τότε, πῶς ὅλα ταῦτα κάλλιστα νὰ ἐμποδίσῃ καὶ ἀσφαλῶς νὰ βοηθήσῃ τοὺς πτωχούς. Ἵδρυσεν ἓν ἐργαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον παιδία καὶ ἡλικιωμένοι δι' ὠφελίμου ἐργασίας ἠδύναντο νὰ κερδίζωσι τὰ πρὸς τὴν ζωὴν των ἀναγκαῖα. Διὰ δὲ τὰ παιδία ἐμίσθωσε διδάσκαλον, ὅστις νὰ τὰ διδάσκῃ διάφορα μαθήματα.

Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ Ἀθηνᾶ ἔγεινεν ἡ σωτεῖρα καὶ ἡ αἰτία τῆς εὐτυχίας πολλῶν. Ὅλη ἡ χώρα τὴν ἐτίμα ὡς εὐγενῆ καὶ εὐεργετικὴν κυρίαν. Ὅλοι συνεκινήθησαν ἐνδομύχως, ὅτε απέθανε, καὶ εἰς τὴν κηδείαν της παρευρέθη πλῆθος εὐγνωμόνων ἀνθρώπων, οὓς εἶχεν εὐεργετήσει. Πολλὰ δάκρυα τῆς λύπης, τῆς ἀγάπης καὶ εὐχαριστίας ἔρρευσαν ἐπὶ του τάφου της.

—

ΕΠΙ ΤΟΥ ΛΕΥΚΩΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ***

—

Οἴμοι! καὶ πάλιν Λεύκωμα ἐνώπιόν μου, πάλιν
Τῆς μνήμης τὸ ἐπάρατον ὠχρὸν αὐτὸ βιβλίον,
Τὸ μὲ τὴν χιονώδη του ἀναίσθητον ἀγκάλην
Τῶν τόσων αἰσθημάτων μας ψυχρὸν Νεκροταφεῖον

—

Ὦ! προτιμῶ καλλίτερον εἰς ἐποχὰς ὀδύνης
Τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ, τὴν σιωπὴν τῆς λήθης·
Ἂν εἰς ὡραῖον παρελθὸν προσηλωθῇς κ' ἐμμείνῃς
Εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, τῶν πόνων ἐνικήθης.

—

Τὴν μαρανθεῖσαν προτιμῶ ἀπέλπιδα καρδίαν
Νὰ θάπτω ἄνευ τελετῆς, καὶ ἄνευ μνημοσύνου,
Κ' εἰς τὴν ψυχρὰν, αἰσθήματος κενὴν φιλοσοφίαν
Ν' ἀναζητῶ τὸ βάλσαμον ἀνωφελοῦς μου θρήνου.

—

Νεκροταφεῖον-Λεύκωμα ἀπέραντον μνημάτων..
Ὦ! πόσον, πόσον σᾶς μισῶ ἐπάρατα ἐδάφη,
Εἰκὼν λειψάνων θλιβερὰ, σωρεία συντριμμάτων,
Ὑπάρξεών μου προσφιλῶν κατηραμένοι τάφοι ..

—

Ὦ! σχίσατε τὸ λεύκωμα καλλίτερον, Κυρία.
Εἶναι ὀδύνης πάροχος ἓν ἄνθος ἢ κ' εἰς στῖχος·
Εἰς τὴν ἀνάμνησιν πονεῖ πάρα πολ' ἡ καρδία ..
Ἀ! ὄχι δὲν σᾶς ἀπατᾷ ἀγνώστου λύρας ἦχος.

—

Κ' ἐγὼ ὑπέστην φοβερὰ ναυάγια καὶ εἶδα
Ἐνώπιόν μου σιγηλῶς πιπτούσας μίαν—μίαν
Πᾶσαν χαρὰν τοῦ βίου μου, καὶ πᾶσάν μου ἐλπίδα
Ἀπὸ μοιραῖον κτύπημα βαρὺ καὶ τρικυμίαν.

—

Κ' ἐκήδευσα τοὺς πόθους μου, τὰ ὄνειρα καὶ ἔτι
Τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδὸς, τὰ ἔφηβά μου ἔτη.
Καὶ ἤδη ἔντρομος ἀνὴρ πρὸ φαύλης κοινωνίας
Ποθῶ τὴν λήθην ἐκ . . Ἰδὲ θὰ ἔλεγον, καρδίας..

—

Καρδίας! ὄχι, δυστυχῶς . . Δὲν λέγεται καρδία
Ὄγκος σαρκὸς ὡς ἐκκρεμὲς ἐντὸς τοῦ στήθους [πάλλων . .
Εἶν' ἡ καρδία Γολγοθᾶ, εἶναι κοιλὰς ἁγία
Ἐν ᾗ παλμοὶ ἐγείρονται ἐμπνεύσεων μεγάλων.

—

Ἔνθα ὑπάρχει αἴσθημα πολὺ, ἀγάπη τόση . .
Ὅπου τὰ δάκρυ εὔοσμα τὰ ῥόδα του ἀρδεύει,
Ὅπου ἁγναὶ τοὺς πόθους μας, σεμναὶ στοργαὶ [γεννῶσι
Καὶ ὅπου ἡ ἀλήθεια κ' ἡ πίστις βασιλεύει.

—

Ὅταν αὐτὰ ἐκλείψωσι καὶ ἡ καρδία πίπτει
Ὡς πτῶμα ἔρημον ψυχῆς, εἰς τάφου κρύον χῶμα,
Καὶ μάρμαρον σιωπηλὸν τὸ στῆθος τὴν καλύπτει,
Κ' ὑπὸ τὴν πέτραν σιωπὴ, σιγὴ ὑπὸ τὸ πόμα.

—

Ἀπελπισία! τὸ λευκὸν σφραγίσατε βιβλία ; . .
Πρὸς τί ὠχρὰ ἀνάμνησις ἀφοῦ τὰ πεπτωκότα
Οὐδέποτ' ἀνεγείρονται ; . Τοῦ μέλλοντος τὸν βίον
Δὲν θέλω ὄχι μὲ ὠχρὰ νὰ τὸν εὑρίσκω φῶτα.
Καὶ ἀγαπῶ πλειότερον τῆς λήθης τὴν σκοτίαν
Ἔχει πολὺν, πολὺν τὸ φῶς τῆς μνήμης τὴν [πικρίαν.

Ἀθήνησι 1879.

ΕΜΜΑΝ. Κ. ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ.

—

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΡΝΑΣΟΣ.—Ἔτος Δ'—Τεῦχος Ε'.—Κείμενον. —Ν. Πετρῆ.—Περὶ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους. Κ. Σ. Κόντου. Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις.—Κων. Α. Παπάζη. Ἡ γλωσσομάθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. —Γ. Ν. Φιλαρέτου. Τὸ Ἀρτεμίσιον ΟΚΤΑΒΙΟΥ Feuillet.—Ἡ μικρὰ κόμησσα, κατὰ μετάφρασιν Ἐμμ. Ροΐδου WILHELM LANG.—Μία Νεοελληνικὴ μυθιστορία. Ἀρχαιολογικά. — Ὀλυμπιακαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ Π Καββαδία.— Ὅρος Μουνυχίας (μετὰ σχήματος) ὑπὸ Ι. Χ. Δραγάτση. Θέατρον Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ. —Μυκηναῖον ξιφίδιον.—Ἀνασκαφαὶ Φαρνεσίνης ὑπὸ Σ. Κ. Σ. Εἰδήσεις.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΟΣ.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ.—Νέον ἀπόσπασμα Εὐριπίδου ὑπὸ Σ. Κ. Σ —Ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι.

ΧΡΟΝΙΚΑ.—Συνέδρια. Τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι.

ΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ — Σύγχρονος ἱστορία. — Οἱ Ῥῶσσοι ἐν Σεβαστουπόλει (συνεχ.).—Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὀνείρων (ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ Π. Ἰωάννου. — ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ, ὁ Τεβφὶκ Πασσᾶς (Πρωτότυπον —ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ, ὁ Κρόνος —Τίς ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ (μεταφρ. Δ. Δαζαρίδου).—Ὁ Γεώργιος Ζαρίφης.—Γάστων καὶ Ἰωάννα (Διήγημα Α. Δουμᾶ. Ἡ Χῖος καὶ οἱ Χῖοι.—Ὁ πορθμὸς τοῦ Σουλινᾶ. Διάφορα.— Ἐμπορικὸν Δελτίον.—Ποίησις.—Αἴνιγμα.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.—Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις, ὑπὸ Κωνστ. Σ. Κόντου. — Ἡ Οὔρφα ὑπὸ Μ. Γ. Δήμιτσα —Ἐπίμετρον τοῦ περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Λειβησιανῶν ἄρθρου ὑπὸ Ν. Πετρῆ —Ἐπιστολαὶ ἀνέκδοτοι λογίων ἀνδρῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπὸ Ἰωάννου Ν. Σταματέλου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.—Κοινωνικὴ Ἰσότης καὶ Ἰνισότης.—Περὶ τῶν ἀνεπαρκῶν καὶ τῶν μηδόλως φορολογουμένων ὑπὸ Ι. Α. Σούτσου — Διεθνῆ δικαστήρια ἐν Αἰγύπτῳ.—Ἐθνικὴ τράπεζα καὶ τὸ δάνειον πρὸς ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας. — Παγκόσμιος Σιδηροδρομία.

ΑΘΗΝΑΙΟΝ Τόμος Η' Τεῦχος ΣΤ'. Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου. — Κριτικαὶ διορθώσεις εἰς Στράβωνα· μέρος πρῶτον, ὑπὸ Μ. Δήμιτσα.— Κριτικὴ καὶ γραμματικὴ· μέρος δωδέκατον ὑπὸ Κ. Κόντου.—Περὶ γενέσεως τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων ὑπὸ Π. Γρηγοριάδου ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας.—Περὶ τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ λέοντος. — Τοποθεσία αὐτοῦ καὶ σημερινὴ κατάστασις, χρόνος ἀνακαλύψεως, μαρτυρίαι ἀρχαίων, σκοπὸς ἱδρύσεως καὶ συμβολικὴ αὐτοῦ ἔννοια — Διορθώσεις εἰς Θουκυδίδην καὶ Ἡσύχιον ὑπὸ Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου . . . — Ψηφομαντεῖον ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ, ὑπὸ Εὐθ. Καστόρχη. — Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις.—Περὶ τῶν ἐν Ναυπλίᾳ παναρχαίων τάφων καὶ τῶν αὐτόθι ὑπὸ Στράβωνος μνημονευομένων λαβυρίνθων ὑπὸ Εὐθ. Καστόρχη, Ι. Κονδάκη καὶ Δημητρίου Φιλίου καὶ περὶ ἀνασκαφῶν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.—Ἐπιγραφαὶ Ἀττικῆς καὶ ἄλλων τόπων ὑπὸ Σ. Κουμανούδη.— Μία διόρθωσις εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ Ι. Πρωτοδίκου. — Βιβλία νεοφανῆ. — Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις.—

ΣΩΤΗΡ.—Ἐπιρροὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν—1) ὁ χριστιανισμὸς ὡς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. 2) ὁ χριστιανισμὸς ὡς πρὸς τὴν φιλολογίαν ὑπὸ Κ. Νεστορίδου (συνεχ.).— Τί θὰ ἦτο ἡ ἀνθρωπότης χωρὶς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὶ ὠφελεῖ ἰδίως ὁ ἑλληνισμὸς εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ (συνεχ.).—Ἡ θρησκευτικὴ ἀνάπτυξις τῆς Σερβικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Φιρμιλιανοῦ Συγκείλου, τελειοφοίτου τῆς θεολογίας. —Βιβλιογραφία (Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα Ζακύνθου ὑπὸ Ν. Κατραμῆ ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου ὑπὸ Γαβριὴλ Σοφοκλέους.—Εὐθυμίου τοῦ Ζηγαβηνοῦ ἑρμηνεία εἴς τε τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τὰς Καθολικὰς ἐκ χειρογράφου κώδικος νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένη ὑπὸ Ν. Καλογερᾶ καθηγητοῦ (συνεχ.).

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐτησία συνδρομὴ ὡρίσθη διὰ μὲν τοὺς ἐν ταῖς Ἀθήναις συνδρομητὰς εἰς ν. δρ. 12 διὰ δὲ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ν. δρ. 14 καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εἰς δραχμὰς νέας 16.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡ. ΙΑΣΕΜΙΔΟΥ.